

Encreuaments

Recull de crítiques 2010-11

Escriptors del Camp de Tarragona

www.escat.cat

Escriptors del Camp de Tarragona

Encreuaments

Recull de crítiques 2010-11

Si voleu comprar el llibre en paper podeu fer-ho a la següent adreça:

<http://tinyurl.com/cwevsed>

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Tarragona

Escriptors del Camp de Tarragona

www.escat.cat

1a edició: Desembre 2011

Disseny i edició: Magalí Urcaray

Aquesta obra està subjecta a una llicència Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported de Creative Commons. Per veure'n una còpia, visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/> o envieu una carta a Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.

Sumari

Presentació	9
ANY 2010	11
Joc Partit de narradors	13
<i>Emili Llamas</i>	
<i>L'edat d'or</i>	16
<i>Magí Sunyer</i>	
1937 de Joaquim Biendicho	18
<i>Carme Masip Porqueres</i>	
Joc Partit 3.0: Blay-Olesti	20
<i>Albert Ventura</i>	
<i>El somni de Tàrraco. Una novel·la coral plena d'intrigues i passions</i>	23
<i>Francesc Valls-Calçada</i>	
Sorpreses quotidianes	25
<i>Elga Cremades</i>	
Joc Partit entre poetes	27
<i>Esther Ayala</i>	
<i>El sol entre els sembrats</i>	30
<i>Jordi Tiñena</i>	
Les portes secretes	33
<i>Olga Xirinacs</i>	

<i>Peus descalços sota la lluna d'agost</i>	35
<i>Jesús Figueres Jové</i>	
Literatura i paisatge en el Joc Partit	37
<i>Fina Anglès Soronellas</i>	
<i>Gotbolàndia</i> . Tota una declaració de principis	39
<i>Emili Llamas</i>	
<i>Dels sols i les llunes</i>	41
<i>Rosa Maria Codines i Farré</i>	
Escullo un mot	43
<i>Rosa Comes</i>	
<i>La maleta sarda</i>	45
<i>Albert Ventura</i>	
<i>El falsari</i>	47
<i>Jesús Figueres</i>	
Literatura en estat pur	49
<i>Jordi Ginebra</i>	
El debat poètic tanca el Joc Partit	51
<i>Emili Llamas</i>	
<i>Àngels de pedra</i>	53
<i>Magí Sunyer</i>	
L'aventura de viure	55
<i>Montserrat Corretger</i>	
Figuerola i Mulet, dos poetes contrastats	57
<i>Jesús Figueres</i>	

ANY 2011	59
El braç potent de les fúries <i>Magí Sunyer</i>	61
<i>El cel de Zuric</i> <i>Francesc Valls-Calçada</i>	63
Joc Partit de novel·listes <i>Magí Sunyer</i>	65
<i>Vestigis de Rosina Ballester</i> <i>Òscar Palazón</i>	67
Joc clàssic de poetes <i>Magí Sunyer</i>	69
<i>Retorn a Sefarad</i> <i>Jesús Figueres</i>	71
<i>Boques en calma</i> <i>Magí Sunyer</i>	74
Una altra Coia Valls <i>Fina Anglès Soronellas</i>	76
<i>Els embolics dels Hoover</i> <i>Jordi Pons Boronat</i>	78
<i>I un cop de vent els despentina</i> <i>Josep Ignasi Revés</i>	80
Joc partit: final de temporada <i>Magí Sunyer</i>	82
<i>La princesa de jade: una invitació a emprendre el viatge</i> <i>Lurdes Malgrat</i>	84
<i>El llibre d'oracions</i> de Joan Guasch <i>Magí Sunyer</i>	87

El setge dibuixat	89
<i>Joan Cavallé</i>	
<i>El coit imperfecte: un poemari d'actualitat</i>	91
<i>Lurdes Malgrat</i>	
<i>Els 7 pecats revisitats, de Xavier Jové</i>	93
<i>Òscar Palazón</i>	
<i>El major tresor, de Josep Gironès</i>	95
<i>Jesús M. Tibau</i>	
<i>Només un fil de llum blanca, de Cinta Mulet</i>	97
<i>Rosina Ballester</i>	

Presentació

Aquest llibre conté els articles que, amb el segell «Escriptors del Camp» es van publicar al diari *El Punt* els anys 2010 i 2011 i uns quants més. En volums anteriors de la sèrie ja es va explicar que l'acord amb el diari va propiciar aquesta presència, sovintejada més que regular, a la premsa comarcal d'articles sobre llibres d'escriptors del territori i el relleu que això tenia per a la raquíta tradició de crítica literària en diari a la comarca. Aquesta raó i la continuïtat, no estricta, de la publicació setmanal durant uns quants anys anava proporcionant un gruix de crítiques que aquests volums que les agrupen evidencien, però la circumstància de la fusió dels diaris *El Punt* i *Avui*, que va comportar l'eliminació de les edicions regionals d'*El Punt*, que havien singularitzat la seva proposta des de la fundació, va deixar sense espai aquesta secció, de definició comarcal, en un diari nacional. Per això els darrers articles del llibre van quedar sense publicar i s'hi inclouen com a inèdits, a l'espera que altres plataformes permetin la continuació de l'experiència amb el mateix esperit que en el moment de l'inici. Una altra vegada volem agrair la col·laboració de tots els que, generosament, han participat en l'operació, fer constar que la idea de convertir els articles dispersos en llibres i la confecció del volum corresponen a Magalí Urçaray i recordar que aquest llibre i els anteriors, a més d'estar penjat al web del col·lectiu, a lliure disposició de qualsevol internauta, es poden adquirir en paper en tracte directe per internet amb el distribuïdor; només cal seguir les instruccions que figuren al web. Que tot plegat serveixi per normalitzar una mica més el panorama literari català.

Any 2010

Joc Partit de narradors

EMILI LLAMAS

El dijous dia 10 de desembre, els assistents al Teatre El Magatzem de Tarragona vam poder gaudir de la segona edició de Joc Partit, organitzat pels Escriptors del Camp de Tarragona del Departament de Filologia Catalana de la URV (Universitat Rovira i Virgili). En aquesta ocasió vam tenir el plaer d'escoltar el diàleg entre dos escriptors del Camp de Tarragona dedicats, majoritàriament, a la narrativa per a adults. D'una banda, la reusenca Rosa Pagès, guardonada el 2009 amb el premi Vila d'Ascó per la novel·la *Àngels de pedra*, encara en premsa. Ha escrit diversos reculls de contes, com ara *La veïna i altres animals domèstics* (premi Ribera d'Ebre 2008). D'altra banda, el vallenc Lluís Figuerola Ortiga, que ha guanyat premis literaris de narrativa curta a Falset, Tremp i Santa Bàrbara. Ha publicat dos llibres de narracions i a finals del 2008 va publicar el seu primer llibre de poemes, *Plugim de cendres*.

L'acte es va obrir amb un clip escènic sobre l'obra dels escriptors a càrrec de la companyia d'El Magatzem, que amb la dramatització d'una petita selecció de textos dels dos escriptors va demostrar que malgrat les seves diferències tenen punts en comú. Al bell mig de l'escenari del Teatre El Magatzem, només dues cadires que, en acabar el clip escènic, van ocupar els dos escriptors per començar un diàleg sobre la seva obra que va acabar derivant en altres temes prou interessants.

La conversa es va iniciar amb naturalitat tot recordant el moment en què havien començat a escriure. Lluís Figuerola, que va començar a escriure quan ja estava jubilat, va justificar el fet tot explicant-nos, amb el seu to humorístic natural, que sempre havia

cregut que això d'escriure era cosa de savis. Ell és, en primer lloc, un bon lector, i ens va confessar que li costava molt escriure, i ara que estava jubilat tenia més temps lliure per dedicar-s'hi. Tot i així, es penedeix de no haver-ho començat a fer abans. L'escriptor vallenc és fill del franquisme i això va fer que en plena adolescència les seves influències literàries fossin castellanès. Els autors catalans els va descobrir i llegir quan ja estava jubilat. El grup de teatre de Valls, que representaven obres en català, va ser la seva «salvació».

Rosa Pagès va explicar que, amb 13 anys, la primera motivació per escriure eren els concursos que Òmnium Cultural celebrava cada any. Amb l'excusa de participar en aquests concursos va anar escrivint fins que va adonar-se que volia dedicar-s'hi. L'escriptora reusenca va estudiar filologia catalana i això va fer que s'envoltés de professors i amics que eren escriptors. Aquest entorn va propiciar que continués el camí que havia triat anys abans. Des de llavors, la seva tasca com a escriptora ha estat constant, tot i que sempre l'ha haguda de compaginar amb la feina i això fa que hagi de robar temps a la família i als amics per poder escriure. L'escriptora reusenca va dir que era molt exigent amb ella mateixa i que igual que a Lluís Figuerola a ella també li costava escriure.

Amb *Plugim de cendres*, Lluís Figuerola, que ens tenia acostumat a la narrativa breu, va sorprendre els seus lectors amb un canvi de gènere literari. Rosa Pagès va voler conèixer el per què d'aquest canvi cap a la poesia i no cap a la novel·la. El vallenc li va explicar que no es veia en cor de fer novel·la i que, encara que la poesia també era un artifici complex, per ell havia estat una experiència nova i gratificant que va descriure com un «sofriment dolç». En la poesia, inevitablement, l'autor s'ha de despullar més; és per això que ha de ser alhora agosarat i humil, ens deia Figuerola.

Un tema que també es va tractar va ser el del llibre digital. Figuerola va confessar que, com a romàntic que és, li agradava poder tenir els llibres amb paper per poder col·leccionar-los, tocar-los, ordenar-los... Pagès va expressar que veu en el llibre di-

gital una opció pràctica, més utilitària, que ha de servir de suport per a diccionaris, llibres d'estil, manuals...

Els dos escriptors van tancar el diàleg parlant sobre les influències de cadascun. En el cas de Rosa Pagès, la influència clara del seu detallisme en les seves narracions és la literatura japonesa. En un segon terme també ho és la literatura nord-americana (més experimental). Lluís Figuerola ens parla de la influència de la novel·la russa i de l'existencialisme (Sartre i Camus), però ens explica que, malgrat les influències que pugui tenir, la idea matriu neix sovint d'una reflexió, d'un sentiment o emoció que cal desenvolupar i treballar per arribar a transformar en literatura. Els dos escriptors també van donar una gran importància a la influència del cinema.

El diàleg es va tancar amb una reflexió de l'escriptor vallenc, que va dibuixar somriures a tots els assistents. Figuerola ens va explicar que quan era jove tocava el piano d'oïda i que, tot i que mai ningú n'hi va ensenyar, amb esforç i paciència va arribar a aprendre a tocar algunes peces. Això va fer que algunes persones pensessin que era pianista. El mateix li ha passat amb l'escriptura; i és per això que es considera un escriptor d'oïda.

Publicat al diari *El Punt* l'11 de gener de 2010

L'edat d'or

MAGÍ SUNYER

El darrer lliurament de les obres completes d'Artur Bladé Desumvila —deu estar a punt de sortir el proper, els llibres setè i vuitè— continua combinant dos dels cicles en què els editors han ordenat el corpus de l'escriptor de Benissanet, en aquest cas es publiquen el llibre tercer de «Cicle de la terra natal», *L'edat d'or*, i el segon del «Cicle de l'exili», que reuneix *Viatge a l'esperança* i *De l'exili a Mèxic*. Pel lector de Bladé, els dos textos d'exili no ofereixen novetat, reproduïxen els de les edicions anteriors, aquell emotiu relat del primer retorn a Catalunya i els materials dispersos sobre l'exili mexicà. En canvi, *L'edat d'or*, evocació dels primers anys de vida, presenta unes novetats substancials, i en elles em centraré en aquest comentari. La part coneguda per la primera edició, els records d'infantesa, constitueix una peça esplèndida de prosa memorialística, que conté en alta proporció aquella delectació en la descripció d'esdeveniments i personatges poc coneguts i que ell eleva a categoria a través d'una escriptura precisa. Aquest volum de les obres completes hi afegeix dos textos importants: els dedicats als «Antecedents» familiars, que, entre altres coses, conté la perla del memorialisme de Bladé, que li devia costar molt de verbalitzar, el drama que per ell va suposar viure la infantesa i l'adolescència separat dels seus pares emigrats a l'Argentina. No els va tornar a veure mai més, i la circumstància pesava, sense aflorar, en les pàgines dels altres textos benissetans del narrador. El tracta amb una gran delicadesa, sense carregar culpes, amb bones paraules cap al pare i la mare —fins i tot amb compassió per la part de patiment que els degueren suposar les circumstàncies— i cap als avis, que el van criar. Tot i això, no s'està d'expressar el

conflicte que se'n va derivar: «La manca dels pares pressuposa sempre, en el cor de l'infant, una frustració. Car l'infant té gairebé tanta necessita d'amor com d'autoritat. El cert és que jo no vaig conèixer el fenomen conegut per emmarament ni aquell famós complex basat en una antiga tragèdia. Vull dir que el desig de dormir amb la meva mare i el d'ocir el meu pare no van enterbolir ni un sol moment la meva plàcida, i un pèl trista, infantesa.»

La segona incorporació té molt més de gruix, arriba a doblar les pàgines del volum. Es tracta dels «Records d'adolescència», inèdits i que possiblement resulten d'un interès superior que els de «noiesa» que havien constituït el text de la primera edició de L'edat d'or. Les rememoracions benissetanes continuen en la sintonia de les evocacions infantils, amb la introducció de l'entrada en l'edat de les decisions i de les vacil·lacions. Les societats i els cafès, les aficions, els primers versos i els primers amors ajuden a comprendre el Bladé adult que ho recorda, al mateix temps que completa el retrat de Benissanet escampat pels altres llibres, que converteix el poble en un model de poble rural català. La novetat bàsica ve constituïda per un primer intent, fracassat, de progressar a Barcelona. Si els oficis que hi va practicar no li van proporcionar gaires satisfaccions, en canvi, l'evocació de la vida que Barcelona li ofereix omple d'un nou color aquests records d'adolescència. Les referències als passejos per la ciutat, a les persones que hi coneix i a les sortides nocturnes, als locals on actuaven algunes artistes mítiques del music-hall català, referides amb la precisió pròpia de l'estil de Bladé, constitueixen un document sobre aquests ambients i personatges i s'empassen amb un gust que en demana més. Se'ns fa massa curt, aquest lliurament memorialístic de Bladé amb què ja no comptàvem, el final del qual justifica el títol que havia de tenir el llibre sencer, *El temps de les cireres*.

Publicat al diari *El Punt* el 18 de gener de 2010

1937 de Joaquim Biendicho

CARME MASIP PORQUERES

1937 és el relat curt d'un autor tarragoní novell, Joaquim Biendicho, professor de geografia i història en un institut de la seva ciutat natal. Però Biendicho no aprofita la seva professió per elaborar una novel·la històrica, ni tan sols per fer una reflexió sobre les maldats del conflicte (en tot cas, hi reflexiona el lector arrel del que llegeix), ni per fer quedar bé o malament a un o a un altre bàndol. La novel·la és fruit del que li explicaven els seus pares, quan ell era petit i passava les vacances al mas de la família Joy (nom que atorga també a la família protagonista del relat), un mas situat entre Vila-seca i el mar, en l'indret que avui coneixem com La Pineda. Entre aquests records i diversos elements reals relacionats amb el conflicte bèl·lic del 1937, Biendicho va entrellaçant els diversos episodis que impliquen d'una manera o altra la família dels Joy, pagesos que malviuen en uns temps de moltíssima misèria. Els encerts de la novel·la són molts: l'autor sap crear falses expectatives (quan els nens Joy s'adrecen de nit cap al Tros d'Amunt i saps del cert que es trobaran amb el Malandando, que va borratxo i armat i està cegat per l'odi, cap. IV), el lector es pensa que ja sap el que passarà, i no, no l'encertes mai! Hi ha moments de tensió (quan Josep Joy està a punt de morir, cap. XII); l'intent de recuperació del mag Temístocles de la presó del SIM o Servei d'Intel·ligència Militar (cap. VIII i X), moments de suspens (la cerca de l'alemany per l'Aiguamort, cap. XI), moments de por (el Malandando i els gats mesquers, cap. IV), i, sobretot, molta humanitat. Potser el més encertat de la novel·la és precisament això, que és molt real, molt humana i, per tant, propera a nosaltres. El que senten els protagonistes i les seves reaccions són

les mateixes que hauríem sentit nosaltres, els lectors, en la seva situació. M'agrada, per exemple, el treball en equip que dóna els seus fruits positius en la recuperació de les llaunes d'aliments de l'avió alemany abatut sota el mar (cap. XIII). M'agrada la tendra relació que es dóna entre els dos xiquets cosins Joy, la Pineda i l'Anton (pàg. 42, entre d'altres). I em plau també la inclusió d'alguna facècia tràgica d'aquelles que s'explicaven abans als pobles sobre el personatge més rar de la tribu (com la de la Cabrera, que es va menjar el seu propi infant en néixer, pàg. 25). I tot això amarat d'unes descripcions força poètiques, a vegades, enmig de la tragèdia (pàg.74: «El Muni, de tant en tant, aixecava el cap i observava els pins que capcinejaven amb el vent i prenien un to daurat, com de foc.»); dures en altres ocasions (pàg. 20: «Varen treure el cos d'en Ramon de la caixa i el van dipositar al fons del clot. Després, el van cobrir de terra i van enfilat cap a Vila-seca per tornar-li la caixa al fuster.»); i molt comprensibles i fàcilment compartibles amb el lector (pàg. 90: «La ratlla blanca que la lluna dibuixava sobre el mar el va apuntar directament. Es va sentir molt sol. L'últim home de la terra, va pensar [el Josep], per això la lluna m'assenyala»).

I, finalment, no me'n puc estar de parlar de la inclusió dels episodis extraordinaris protagonitzats pel mag immortal Temístocles, que sobreviu la travessada d'una baioneta de l'esquena al tòrax del seu cos, l'esbudellament a causa d'un bombardeig a Barcelona, i que només cau fulminat per un llamp després de suplicar-li-ho a Déu: «...i llavors un raig [enteneu llamp] va obrir el cel i com un senyal diví va entrar per la seva testa, el va travessar i el va deixar rígid i carbonitzat...» (pàg. 83).

Encara podríem comentar altres aspectes interessants de la primera novel·la de Joaquim Biendicho, com ara el lèxic acurat i ric usat, així com tot el que es refereix a la flora i la fauna del terme. Però haurà de ser objecte d'un altre comentari.

Publicat al diari *El Punt* el 25 de gener de 2010

Joc Partit 3.0: Blay-Olesti

ALBERT VENTURA

El propassat dijous dia 14 de gener es va celebrar al Teatre El Magatzem de Tarragona el tercer cara a cara del Joc Partit, una activitat literària que organitzen per segon any consecutiu els Escriptors del Camp de Tarragona, El Magatzem i el departament de filologia catalana de la Universitat Rovira i Virgili, amb el suport de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, l'Institució de les Lletres Catalanes i l'Ajuntament de Tarragona.

En aquesta tercera entrega, els protagonistes a l'escenari van ser Pep Blay (Tarragona, 1966) i Isabel Olesti (Reus, 1957), que van oferir al públic un diàleg amè i fluït sobre literatura i sobre la seva literatura. Tots dos són creadors de narrativa i tenen en comú que també es dediquen, si bé en diversos vessants, a altres camps de les arts com ara la música i la dansa, respectivament.

Pep Blay ha publicat fins ara dos reculls de narrativa, *Gotholàndia* (2009) i *Eròtica mix* (2009), i la novel·la *Vampíria sound* (2004). Ha treballat al diari *Avui*, en què ha format part de l'equip editor del suplement de cultura. També ha publicat diverses biografies de músics i grups com ara Bunbury, Els Pets o Sopa de Cabra. I Isabel Olesti ha estat premiada dos cops en premis literaris reputats com per exemple el premi Octubre-Andròmina de narrativa, per l'obra *Desfici* (1988), i el premi Josep Pla per *Dibuix de dona amb ocells blancs* (1995). Entre d'altres, i més recentment, també ha publicat *Nou dones i una guerra: les dones del 36*, si bé aquesta última obra és una biografia que narra la vida de nou dones que van viure la guerra del 36-39. Els autors són nascuts i fets al Camp de Tarragona (almenys fins que van marxar

a Barcelona) i és això precisament el que explica que al seu món narratiu tinguin predilecció per espais propers i envoltats, per dir-ho així, d'un cert misticisme o, més aviat, de misteri. Estem parlant del mateix Camp. Dins del seu univers narratiu hi té un paper que, certament, no és únic d'ells, però sí que és definitori que alguns dels autors d'aquestes contrades se centrin en aquells paratges: les muntanyes de Prades. Olesti sent predilecció per poblacions com ara Albarca, Prades, l'Aleixar o la Mussara, així mateix com Blay. En el cas de Pep Blay, té una explicació no gens misteriosa, perquè la seva família té una casa a Albarca on, ja de petit, s'hi imaginava històries fosques que, naturalment, estaven condicionades per l'entorn. Un cop més, doncs, veiem que les seves narratives es toquen. Són enamorats de paratges que són erms d'una manera o altra. El que crida més l'atenció de l'acte (el públic que hi participa ho pot saber, precisament, gràcies a una activitat intimista com aquesta) és que cada autor és un món. Això no és ni nou ni insòlit, però tenir l'oportunitat d'entrar en cadascun dels mons sí que ho és. Quan s'hi entra es comprova que el seu és un món radicalment diferent, per molt que el seu *partenaire* de Joc li sigui proper. Olesti és una escriptora que no té pressa per publicar (que això no implica que no escrigui); el seu és un ritme lent que li permet esportar la narrativa i passar-la pel sedàs del temps. Aquest envelliment del text permet objectivar els punts narratius que l'autora considera que s'han de retocar i, així, poder elaborar amb molta cura el text final. Per contra, Blay pot haver creat mentalment el llibre durant molt de temps però quan és hora d'escriure'l l'aboca sobre el paper i s'hi dedica en cos i ànima. «Si no ho fes així, acabaria fent un altre llibre», rebla. Sense anar gaire lluny, el seu llibre *Vampíria sound* (2004) el va escriure en només quatre mesos i mig.

Si parlem d'influències, acabarem parlant dels clàssics en tots dos casos: des de Rodoreda a Víctor Català, passant per Kafka, Per rucho, Monzó o Simenon. Per Blay el referent de fora és la literatura nord-americana que *li va tocar* llegir quan treballava a l'*Avui*. El que li agrada, concretament i en especial, d'aquesta literatura,

és el llenguatge curt, clar i concís amb un ritme ben marcat. Això, precisament, és el que més l'amoïna quan qui narra és ell: quan fa un llibre vol marcar-lo amb ritme perquè el lector no el pugui deixar fins que l'acaba. Olesti, en canvi, ha estat molt aficionada a Rodoreda, Kafka i els grans clàssics, tal com s'ha indicat més amunt, tot i que actualment s'inclina per Simenon, però també per Greene i algunes obres d'Auster.

Publicat al diari *El Punt* l'1 de febrer de 2010

El somni de Tàrraco

Una novel·la coral plena d'intrigues i passions

FRANCESC VALLS-CALÇADA

S'imagineu que Obama s'instal·lés a les nostres contrades? Doncs Octavi Cèsar August, l'home més poderós de la seva època i l'emperador romà més admirat de la història s'instal·là a la ciutat de Tàrraco l'any 27 abans de Crist. I va canviar els designis del món.

A Europa es consolidaria la romanització amb una forma de fer, de sentir, de pensar, legislar, d'entendre la vida i de parlar que va arribar fins a Amèrica. Fent tanta fortuna que avui els immigrants que vénen d'allà són ells els llatins i no nosaltres els catalans, romans de tota la vida. Però tornem a *El Somni de Tàrraco*. Gràcies a la presència d'August, Tàrraco esdevindria la ciutat més important de la Mediterrània. El melic del món. Però el preu que s'hauria de pagar seria molt alt. Un preu que cotitzaria en sang. En aquest sentit, la trama de la novel·la *El somni de Tàrraco* està farcida crims, persecucions i traïcions que sobten al lector amb les seves intrigues del tot versemblants, històries d'amors que enamoren, conspiracions i lluites intestines per les ànsies de riquesa en plena febre de l'or líquid, l'oli, que ens enganxen amb ganes de seguir una pàgina rere l'altra.

Les novel·les històriques —potser hauríem de definir què significa aquest terme— quan parlen de l'antiga Roma o del món clàssic es descuiden sovint de Tàrraco. Per una banda, Barcino que era un poblet, avui pesa massa des del present i per l'altra, durant el segle xx i per influència del franquisme es va promocionar més ciutats com Mèrida o Segòvia, que van ser grans ciutats romanes, però que no tingueren la força capital de Tàrraco. Tar-

ragona era un ciutat catalana, en un moment en que Catalunya encara es considerava territori vençut. En aquest sentit Xulio Ricardo Trigo ens fa justícia i recupera el temps perdut amb una gran novel·la que té tots els ingredients per esdevenir un best seller. Fa justícia històrica i arregla un greuge pendent, posant en el món literari l'esplendor de la nostra història no específicament tarragonina sinó catalana amb paisatges que ens són molt familiars com, Ilerda (Lleida) o Ausa (Vic).

L' autor fa una tasca interessant de reconstrucció, que esdevé un valor afegit a l'argument. D'aquesta manera el lector penetra dins d'un somni que pren una atmosfera pròpia, que ens subjuga i sedueix. Els probables anacronismes que poden sorgir en qualsevol novel·la històrica queden aquí diluïts per la força de la trama. El text ens fa entendre l'època, però de cap manera pretén ser un documental sinó una narració plena d'acció i neguit que belluga els personatges en un escenari que podem trepitjar cada dia, després de dos mil anys. Xulio Ricardo Trigo aconsegueix aquesta tasca difícil gràcies el fet que hi podem trobar històries humanes, possibles, versemblants, realistes. Gairebé tan reals que podrien esdevenir sempre: abans i ara i aquí.

D'entre tots els personatges em quedo amb Perthus el vell: Un metge ancià nascut a les muntanyes d'Ausa (Vic). També és el narrador de la seva història amb una veu intermitent que es creua amb els fets esdevinguts, com la d'un narrador aliè, una veu en off que rememora i contempla de lluny els poderosos que l'han dut a Tàrraco —gràcies a la seva sapiència pel que fa al coneixement de les plantes medicinals— un mèrit que li va reconèixer el seu protector Antoni Musa, el metge imperial. D'alguna manera la veu de Perthus atenua el brogit de l'acció, posant una distància interior i esdevenint un element de reflexió que potser és el del mateix autor. Si no voleu estar sols Sul·la i Adriana, Manni, Lucà, Apol·lodor d'Efes, Virgili Poncius, Lucius, Nidia i la muller de l'emperador Octavi Auguts, Livia Drusil·la us faran companyia en aquest viatge en el temps que ens proposa Xulio Ricardo Trigo. Bona lectura.

Publicat al diari *El Punt* el 8 de febrer de 2010

Sorpreses quotidianes

ELGA CREMADES

La meva veïna i altres animals domèstics, obra de Rosa Pagès que ha obtingut el xxvi premi de narrativa Ribera d'Ebre, recull nou contes sobre la vida d'uns personatges que, en un moment determinat, es troben en situacions que s'escapen de la *normalitat*. Sota el punt comú dels anuncis i altres textos quotidians —com una recepta de cuina—, el llibre conté diferents històries on, partint d'una situació gens estranya (trobar un pis, fer un dinar de Nadal o tornar cap a casa després d'una festa), apareixen elements sorprenents o increïbles (com la transformació d'un peix en home) que permeten a l'autora d'endinsar-se en la descripció de les relacions humanes.

Aquestes relacions presenten, tot sovint, contrastos: més enllà de l'amor i l'odi (que també queden descrits en alguns contes), l'autora mostra tant la necessitat de *socialització* que tots els humans tenim en algun moment com les ànsies d'alliberament i d'allunyament de la comunitat. En algun cas ens fa imaginar situacions que semblarien absurdes, però que simbòlicament no fan més que indagar sobre el nostre interior. Així, a «La veïna», precedida per un hipotètic anunci d'un pis, la solitud és el motor de la vida d'una dona aparentment normal que és capaç d'arribar a l'assetjament sols per tenir la nova veïna a prop. La voluntat d'apropament als altres és ben palesa a «Sopa amb brosses», amb la preparació d'un dinar de Nadal *perfecte*, o a «L'home peix», en què les metamorfosis de Jimmy ens descriuen l'arribada d'un *estraný* a una comunitat humana amb tot el que això comporta: la recerca de feina (d'aquí l'oferta de feina que encapçala el conte), la creació d'amistats, l'amor i, finalment, el desengany. Un

desencís que continua a «Un conte de Nadal», on s'observen les conseqüències que pot arribar a provocar el sentiment de solitud i abandonament de la gent gran, especialment en dates nadal·lenques. Per una altra part, aquesta fugida es pot manifestar en el trencament de les normes (com duu a terme Coralie, una noia adolescent que sent frustrat el seu desig d'autonomia), o bé en una escapada cap als *paradisos perduts*, cosa que podem constatar a la visita contemplativa i melancòlica al poble de la infància que duu a terme la protagonista de «Mares i filles». En conjunt, doncs, es tracta d'un seguit d'històries en què personatges aparentment normals i corrents viuen situacions de ràbia, de necessitat, d'humor, de màgia o fins i tot d'absurd, que ens aboquen a reflexionar sobre els diferents episodis de la vida, les dificultats i els canvis que podem patir al llarg dels anys.

D'altra banda, l'obra no es limita només a observar els comportaments —normals o extravagants— dels personatges, sinó que incita subtilment a la reflexió sobre els valors que impliquen. A «Sopa amb brosses», per exemple, els grans regals que rep tot-hom contrasten amb els petits objectes atorgats a l'amfitriona de la festa, personatge amb una actitud resignada que convida a pensar sobre com tractem als altres i què els demanem. En un altre sentit, a «Després de la festa», una discussió matrimonial ens ensenya els atacs, retrets i recriminacions que poden arribar a aparèixer en un determinat moment i que poden conduir cap a gests destructius absolutament innecessaris.

Tot plegat, a més, és exposat d'una manera clara, directa, amb un estil adequat a cada situació. Se centra en protagonistes tant masculins com femenins, dels quals coneixem les accions i també les sensacions que tenen de la vida, en què la quotidianitat sempre es pot veure alterada per un fet que pot capgirar la nostra mentalitat.

Publicat al diari *El Punt* el 15 de febrer de 2010

Joc Partit entre poetes

ESTHER AYALA

El passat dijous 11 de febrer, els assistents al Teatre El Magatzem de Tarragona vam poder gaudir de la quarta sessió de Joc Partit, activitat organitzada pel departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, els Escriptors del Camp de Tarragona, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Tarragona, l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, la Institució de les Lletres Catalanes i el Teatre El Magatzem. En aquesta ocasió els protagonistes van ser els poetes Glòria Ganga i Xavier Jové.

Glòria Ganga és autora de *Ressons del meu paisatge* (2001), *Lull de la posta* —haikus i tankes— (2002), *Violència* (2003), *Doll de foc* (2004), *Íntima paradoxa* (2006), *Versos polièdrics* (2007) i *Pas a pas* —Setmana Santa de Tarragona— (2009). Xavier Jové ha publicat *Tripulants* (2004) i a hores d'ara en té un altre pendent de publicació: *Els 7 pecats revisitats*.

La sessió va iniciar-se amb un clip escènic, a càrrec de la companyia de teatre El Magatzem, a partir d'una selecció de poemes dels dos escriptors. A continuació, els nostres protagonistes van ocupar les dues cadires dipositades al bell mig de l'escenari per dialogar sobre les seves obres.

La conversa va iniciar-se en un to informal tot confessant-nos d'on els venia aquest gust per la literatura. D'una banda, Glòria Ganga ens va explicar que la passió per la poesia ja se li va despertar des de ben petita gràcies al seu pare, poeta per afició que no va voler publicar mai les seves obres. És gràcies al seu pare, doncs, que la poeta es va endinsar en aquest món i va començar a fer les seves pròpies poesies. A diferència del seu pare, però,

seguint els consells d'un bon amic, va decidir publicar les seves obres. Després d'haver fet aquest pas, va adonar-se que volia dedicar-s'hi. Ara bé, considera que la poesia és molt difícil i que cal treballar-la i estudiar-la amb molta atenció. D'altra banda, el cas de Xavier Jové és força peculiar. El protagonista ens va explicar que el plaer d'escriure va arribar-li des de molt petit, sense saber pròpiament què era la literatura. Ens va confessar que estava moltes hores sol a casa i que agafava la màquina d'escriure de la seva germana i que escrivia sobre ell. No se sentia narrador, senzillament se sentia escriptor i sentia plaer amb allò que feia.

El diàleg també va girar a l'entorn de quins poetes els influeixen. Glòria Ganga ens va confessar que es considera una lectora extensiva. Llegeix tanta poesia com pot, perquè gaudeix llegint-ne i analitzant-ne. Va explicar-nos que se sentia atreta per tot tipus de poesia, perquè tota poesia li aporta alguna cosa. Ara bé, té autors que la fascinen especialment. Màrius Santpere o Joan Margarit, en són dos exemples.

Xavier Jové ens va explicar que a setè i vuitè d'EGB tenia una assignatura de literatura universal que li va permetre descobrir un canó d'autors que l'ha acompanyat tota la vida, com ara Cavafis, Ovidi, Horaci o Catul. De fet, els dos poetes consideren que la literatura hauria de ser fonamental en l'educació, perquè és la millor escola de sentit crític que hi ha per la base sòlida i humanista que proporciona.

Un altre aspecte en què van coincidir els nostres protagonistes és en el fet que en poesia és fonamental la consciència formal. És a dir, consideren que no es tracta únicament d'expressar sentiments, cal anar més enllà. Tot i que la idea bàsica neix d'una reflexió, d'un sentiment o emoció, cal desenvolupar-la i treballar-la profundament. Cal manejar un llenguatge, és a dir, cal utilitzar les paraules adequades en el moment adequat per tal que no hi hagi un empobriment de les paraules més belles de què disposes literàriament. A més, també consideren que cal utilitzar altres recursos a banda de les formes mètriques, és a dir, també es pot jugar amb la sonoritat o amb les idees.

Per finalitzar la sessió, els protagonistes es van acomiadar llegint-nos diversos poemes, entre els quals hi havia *Les roses de la mort* i *Doll de foc*, en el cas de Glòria Ganga, i *La relectura* i *La recapitulació*, en el cas de Xavier Jové.

Publicat al diari *El Punt* el 22 de febrer de 2010

El sol entre els sembrats

JORDI TIÑENA

La col·lecció Zenit de La Gent del Llamp té l'objectiu de donar a conèixer noves veus. En aquest núm 2, acompanyades de la de Joan Cavallé, són quatre les que es presenten en un recull forçosament divers de narracions breus i poemes, i tenen en comú la seva vinculació a l'Escola de Lletres de Tarragona. Són Jordi Vinyals, Laia Serret, Maite Crespo i Dolors Torrent.

Jordi Vinyals obre el recull amb «Eco», constituït per 7 narracions. Es tracta d'un conjunt de proses líriques, que arrenquen d'un mite i s'articulen a partir d'un motiu i d'un personatge, amb una prosa molt treballada i un cert aire de desencís. El recull s'obre amb «El record», que recrea amb alè èpic l'eix narratiu de *l'Odissea*: l'encontre de Nausica i Ulisses, i transita amb força per la guerra («L'enterraments»), per la bogeria («Color sobre blanc»), la mort («En el gel»), l'inabastable i el somni il·lús d'assolir les ambicions («L'home que vestia»), la literatura («Mà, ploma i llibre») i la passió per l'escriptura, al capdavant una forma de viure («Intel·ligència»).

Laia Serret és l'autora de «Les pors preguntes», un conjunt de 5 narracions, 6 poemes i una brevíssima peça teatral. Dos són els eixos fonamentals, menats amb pols ferm i idees clares, que hi circulen: El primer, l'amor, cantat en un ampli ventall de sentiments que va des de la convicció de la seva necessitat i la seva durabilitat («Credo»), a la tristesa («Les sabates»), passant pel dolor de l'amor no correspost («Tan lluny») i l'explosió vitalista i sensual de l'amor aconseguit («L'edat del tast») i el goig de viure («Estavella't»). El segon és la literatura, en un doble vessant: la por, el dubte, a

escriure i el desig de fer-ho, i la reivindicació rotunda de l'autoria, del paper de l'autor.

Maite Crespo presenta 16 poemes i uns Haikús a «Esparsos». Són poemes on apareix un jo líric potent, una veu segura que res no defuig, complexa, capaç del lirisme esperançat de «Llit d'estels», de mirar l'amor des del desig al goig acomplert i fins al dolor del desamor. O el cant d'enyor i l'afirmació rotunda de la vida. I també, com els anteriors, l'escriptura, la literatura: «trobaré la paraula/ que obrirà l'accés/del laberint escrit/en somnis pels déus». Però tal com jo l'he llegida, la Maite, on la seva veu ressona amb més vigor és en els poemes tenyits de desolació, el 9, el 12, el 13 i sobretot, en la contundència i sobrietat quasi desesperada del 14.

M. Dolors Torrent aplega 11 narracions a «Quimeres breus». Aquest és un recull que més que pels temes assoleix una certa unitat en el to i l'aire de bona part dels relats, abocats a una realitat desamable, de vegades trista, altres terrible, malgrat que s'obri amb «El teu cos horitzontal», una narració d'amor i de desig acomplert. Al llarg d'aquestes pàgines transiten la realitat amarga, la por a viure, la crueltat de la indiferència, la brutalitat i la violència. Entre tanta desolació, però, hi treu també el nas la dolça recança de l'enyor en els records d'infantesa («Secrets») i la joia de viure, en una història d'amor (Nocturns). Són totes elles narracions ben construïdes i ben menades, sovint amb una calculada ambigüïtat que condueix el lector a l'equívoc, per oferir-li un final sorprenent.

Finalment Joan Cavallé presenta «La intrusa», una narració clàssica, que, sobre la història d'un personatge que veu alterada la seva vida quotidiana, còmoda i plàcida, per un fet inesperat al qual no sap fer front, giravolta a l'entorn d'alguns altres dels grans temes de la literatura: La por a viure, al capdavant, la impossibilitat d'una vida tranquil·la i segura, i el paper de l'atzar. Crec que és la història d'una covardia. Ben comuna. Aquella que ens fa defugir les situacions difícils, desagradables, encara que aquesta fugida ens condemni a la renúncia d'allò que anhelàvem.

A *El sol entre els sembrats*, malgrat la diversitat lògica, i donat el caràcter miscel·lani, amb l'excepció de Cavallé, resulta també impossible que no hi hagi algunes coincidències. Sobretot en l'aparició d'aquells temes més constants de la literatura i l'art: l'amor, en les seves variants, la mort, la literatura, la bogeria, o l'enyor. Però no només temes. Tot i que també hi ha pinzellades de traç segur d'esperança, d'afirmació per la vida, m'ha semblat que hi domina un alè de pessimisme vital, també expressat amb tons diversos.

Publicat al diari *El Punt* l'1 de març de 2010

Les portes secretes

OLGA XIRINACS

L'escriptor seu a la seva taula de treball a punt de començar un poema, una novel·la, un assaig. Matèries pròpies d'un escriptor, direm. Però aviat veurem que aquest escriptor surt al carrer i visita el taller de l'artista plàstic: pintor, escultor, ceramista, gravador, i s'interessa pel treball que fa. I que aquest artista demana a l'escriptor unes paraules per a un catàleg, per a un llibre, per a una commemoració. ¿Per què? ¿L'artista plàstic necessita la paraula? Com si fos un acord tàcit, els artistes saben que l'escriptor els podrà interpretar, i que tindran una extensió de la seva feina en la paraula escrita. Perquè la paraula ressona en l'univers.

Vet aquí que l'escriptor, en acceptar el repte, obre el seu propi món al cosmos sencer. Li demanen l'escrit amb un somriure còmplice, però ell sap que haurà d'ensinistrar la seva imaginació, s'haurà de fer matèria també plàstica, i haurà de captar, jutjar i definir tota obra d'art, percepció aquesta que sempre comporta un risc. O sigui que, com a escriptor, li cal dominar altres galàxies que li demanen la veu per afirmar l'obra d'art. ¿Li cal, aquesta interpretació que fa el poeta, a la idea de l'artista plàstic? Sí, entesa com a culminació, essència, destil·lació, consagració. La paraula sempre com a colofó o remat i, potser, com a definició.

Sirventès (Cossetània-La Gent del Llamp. 2009), la bella obra poètica de Magí Sunyer, escriptor exigent que ja ha explorat amb èxit el món de l'art, és un poderós exemple de la potestat de concreció de l'art en la paraula. Cada poema contingut al llibre obeeix a una expressió artística distinta, com la que va d'Antoni Torrell a Antoni Mas entre els diversos artistes visitats. Ha triat

el mode sirventès com a referència a la idea trobadoresca, amb una intenció àgil i ben marcada; al 'Context', Magí Sunyer ja ens adverteix: «(...) El llibre no és un libel ni s'ocupa directament de religió ni de política, però sí de la tensió que la moral i l'art sempre mantenen amb les ideologies (...)». En l'esment d'aquesta tensió observada, veiem que l'escriptor ja entra en la profunditat del seu esquema, que el porta a vagar lliurement per un cel vaporós de Tiépolo i que descendeix també a l'infern dantesc, acariciant materials distints i absorbint-los amb la seva mirada. És així com l'escriptor domina sobre totes les arts hagudes. Aquest és el repte acceptat, estudiat i esplèndidament resolt per Magí Sunyer.

Sirventès ve a ser un llibre-guia en el camí complicat de l'art. L'art vist com una selva, per on es mouen Dante i el seu guia Virgili quan l'acompanya en el seu viatge meravellós; perquè en la jungla artística dels nostres dies, l'eclecticisme fa difícil una tria encertada. Magí Sunyer descriu amb verb àgil i fiblant tots els cercles expressius que es van mostrant als seus ulls, en fa l'extracte i ara ens els comunica en aquest llibre. Ell ha esdevingut l'amo de la paraula decisiva acceptada pels subjectes plàstics que l'han sol·licitat.

Sense dubtes, sempre amb el pas ferm, Magí Sunyer ens introdueix per les seves paraules als cercles diversos que ell ha interpretat com a contemplador i pensador. Ens obre la porta dels secrets d'altres artistes. Un joc fascinant que el poeta ha començat al voltant del món i que acaba de nou a la seva taula de feina, ja amb un llibre nou a les mans i enyorant els universos per on havia navegat acompanyat dels déus propicis.

Publicat al diari *El Punt* el 8 de març de 2010

Peus descalços sota la lluna d'agost

JESÚS FIGUERES JOVÉ

Aquesta obra de Joan Cavallé, guanyadora de la primera edició del Premi 14 d'Abril de Teatre explica constants que poden passar en totes les guerres: l'assassinat horrible i gratuït d'una família per part de les forces d'ocupació, l'oblit de la gent del poble d'aquest crim i la recuperació de la memòria a través d'un fet circumstancial.

La peça teatral es mou entre la tragèdia i l'oratori —composició per ser dita que s'executa sense acció escènica— amb tocs humorístics que fan de contrapunt a l'aparat tràgic.

L'obra de teatre està plena de referents variadíssims, prova de les inquietuds intel·lectuals que mouen l'autor. Trobem la localització a l'Estany de la lluna que és un manlleu dels Motllats de les Muntanyes de Prades, paratge ben pròxim tan físicament com emocionalment a Cavallé. Hi ha referències literàries ben clares o somortes a Antígona, Èdip, Hamlet, Mirall trencat i a aquella escena tan famosa i inquietant d'un pel·lícula d'Alfred Hitchcock en què uns ocells s'ataquen entre ells. Això és el que jo he sabut veure.

L'autor, a propòsit de la lectura que els alumnes de 4t d'ESO i de 1r de Batxillerat van fer de la seva obra, va venir a l'Institut (Vidal i Barraquer de Tarragona) a fer una xerrada amb els alumnes. Una de les preguntes més recurrents fou quina era la font d'inspiració de la tragèdia. La resposta fou complexa: des de testimonis de soldats de guerres reals fins als relats de memòria històrica explicats de viva veu, passant per documentació sobre les guerres més properes en el temps...

Els alumnes van saber veure diferents nivells de llenguatge quan els personatges més còmics utilitzen un argot que té una re-

lació, jo diria que directa, amb el llenguatge col·loquial del Camp de Tarragona.

El que va sorprendre més als lectors foren les escenes de violència explícita. I també les qüestions anaven adreçades al paper que feia l'Home de tots els temps que és una mena de narrador omniscient que fa de fil conductor dels esdeveniments sovint amb un llenguatge poètic.

L'oblit dels fets per part de la gent de poble també va interessar els joves lectors. La peça teatral precisament incideix en aquest aspecte ja que la tragèdia té dues vessants: una el crim horrorós i l'altra el fet de desconèixer expressament la veritat, és a dir, oblidar. Hi ha una pregunta que resta oberta ¿cal dir sempre la veritat, encara que faci mal? És una manera de respondre a la qüestió plantejada després de la guerra civil quan la gent dels pobles tant d'un bàndol com de l'altre callaven després d'aquella experiència traumàtica. Joan Cavallé ens dóna una resposta: «La història està feta de records, però també d'oblits. Els pobles igual que les persones sovint són víctimes d'impressionants atacs d'amnèsia. En aquesta obra, precisament, he volgut preguntar-me per què passa, això. La resposta: recordar, de vegades, resulta massa dolorós.»

Per acabar d'arrodonir la sessió els estudiants del Vidal i Barraquer van establir relació epistolar amb l'autor exposant-hi dubtes, cerques i inquietuds. Joan els va contestar amb una carta global on donava resposta a les qüestions plantejades.

La presència dels nostres autors als centres de secundària és una iniciativa del col·lectiu Escriptors de Camp de Tarragona. Cal que el camí iniciat continuï a fi i efecte d'atansar als estudiants la literatura que s'escriu ara i aquí.

Publicat al diari *El Punt* el 15 de març de 2010

Literatura i paisatge en el Joc Partit

FINA ANGLÈS SORONELLAS

Aquest març fred i florit ens ha portat una nova sessió del Joc Partit, que periòdicament organitza l'Escat (Escriptors del Camp de Tarragona) amb la col·laboració del departament de filologia catalana de la URV (Universitat Rovira i Virgili), l'Ajuntament de Tarragona i el teatre El Magatzem.

Una altra vegada, el tema del Joc ha estat literatura dels nostres paisatges i els escriptors que hi ha compartint escena i conversa han estat el reusenc Ramon Gomis i l'autor de Vila-rodona Josep Santesmases, ambdós conreadors finíssims d'aquest tipus de literatura que cada cop congria més complicitats en la societat actual i que uneix als camins de la lectura els de la valorització del paisatge, els del turisme cultural, les rutes literàries, etc. El nombre i divers públic assistent va poder descobrir o recordar textos d'ambdós autors i, cal dir-ho, paisatges de les nostres contrades gràcies a les preguntes, opinions, reflexions, postil·les que un i altre es feren a partir de la lectura de l'obra respectiva.

De Gomis s'esmentà com a obra senyera la que glossa el paisatge del nostre mar, el mar de la Frau que va del cap de Salou al delta de l'Ebre i d'en Santesmases al de les terres de la vall del Gaià que hi desaigua.

Pel primer, el mar com a univers: el món enaiguat amb topants i topònims, la pesca per l'art d'aconseguir-la i el plaer d'assaborir-la, la vida quotidiana de lluita amb i contra les forces marines, les sinuositats de la terra vista des del mar, la lectura marinera, i doncs masculina, dels perfils de les nostres muntanyes... Pel segon, la muntanya en majúscules com a talaia i com a força,

la vall vivificada per pobles i castells, els conreus dibuixats per traces humanes, els boscos de pins i alzines amb colors eterns, el riu i els boscos de ribera amb colors domèstics i el mar com a horitzó, com a límit, com a fons d'escena de l'univers terrenal. Dues visions, dues mirades, dues cerques del paradís perdut de la infantesa, dues vides que s'acompleixen i són en funció d'aquests paisatges.

Assistirem, doncs, privilegiats, al goig de la descoberta d'una descripció —quasi poesia, digué l'autor reusenc— de les terres del Gaià que Gomis va conèixer gràcies a la prosa de Santesmases o a la immersió en el nostre mar per tot el que és com a tal i també pel que ha estat en l'esdevenir dels segles amb pirates barbarescos o amb les naus del rei Jaume que hi solcaren cap a Mallorca, en l'obra de Gomis. I amb aquest contingut com a eix central d'una conversa del tot amena i distesa, farcida de referències literàries, cites que evidenciaven moltes i profitoses lectures, anècdotes impagables, confidències personals, records d'infantesa... coneguèrem també el Gomis dramaturg en temps de joventut o estudiós del Gabriel Ferrater de Reus i el Santesmases vinculat als Centres d'Estudis de Parla Catalana i a reivindicacions per al seu terror.

Finalment, i com que aquesta crònica es proposa de servir no només com a record sinó que vol ser esperó i futur, ens permetem recomanar-los que no es perdin l'oportunitat de conèixer els nostres paisatges en companyia d'aquests autors. Per això anotem: Cròniques de la Costa Daurada i Viatge per la mar de la Frau, de Ramon Gomis, o Santes Creus i les terres del Gaià, i Viatge literari per la vall del Gaià. Les terres altes, de Josep Santesmases.

En fer-ho, no transitaran només per camins i viaranys pujant graus o travessant planes ni navegaran per damunt d'antines o afraus enaiguades; en fer-ho —coses de la bona literatura— es passejaran per la vida, l'enyor, el plaer, el desig, la mort, la joventut, la infantesa... en fi, els paradisos perduts i els futurs anhelats.

Publicat al diari *El Punt* el 22 de març de 2010

Gotholàndia. Tota una declaració de principis

EMILI LLAMAS

«El món és dels filòlegs i ningú ho sap. Avui dia, el que domina la paraula ho pot aconseguir tot! Per això és tan important llegir. Els llibres són la gasolina del teu cervell. Si no l'utilitzes, es roveïlla». Amb aquesta declaració de principis, l'Oncle Fric explica al seu nebot i protagonista de la novel·la, l'Albert, el perquè és tan important llegir. I de fet, *Gotholàndia*, tal com ha explicat el seu autor, Pep Blay, neix de l'interès per a escriure una novel·la que agradi als xiquets i xiquetes que normalment no llegeixen.

L'Albert es passa tot el dia jugant a videojocs i sembla que no té cap altre al·licient més enllà d'anar passant pantalles. Els llibres i els estudis no estan fets per a ell. La seva mare, farta d'aquesta situació, l'envia durant un estiu amb el seu oncle Fric, un poeta hippy que viu una vida tranquil·la en un poble deshabitat, amb el seu hort i els seus llibres com a companys. Allò que en un principi és un càstig pel xiquet, es converteix en una aventura vertiginosa que obligarà a oncle i nebot a jugar junts i a involucrar els lectors. Pep Blay aposta per una novel·la en què realitat i ficció es fonen en un mateix pla i en què dues generacions, que semblen no tenir res en comú, hauran d'unir forces per a superar tota una sèrie d'obstacles.

Gotholàndia és una reivindicació clara a favor de la literatura popular catalana perquè els nostres mites i llegendes no caiguin en el «Fosc Oblit», un bosc on «tot aquell que hi cau desapareix de la memòria dels humans. El seu record s'emboira de mica en mica fins que, amb el temps, acaba perdent-se. I quan un mite o una llegenda s'oblida, deixa d'existir. Mor.» Així doncs, Pep Blay aposta pel nostre imaginari popular enfront dels mites anglosaxons

tipus Halloween que avui molts tenen com a referent. El cabra-boc, Na Pesanta, la Molsosa i el Pare Llop són alguns dels mites que coneixerem quan ens endinsem en la lectura de *Gotholàndia*. El mateix autor, posa en boca d'un d'aquests mites les paraules següents: «La societat humana ha tendit a oblidar-nos, i cada any, cada mes, cada setmana, potser cada dia, desapareix algun mite o una llegenda. [...] La societat humana ja no fa cas de les històries de les àvies, dels poetes, dels contadors de contes, ni de totes aquelles llegendes que porten l'etiqueta de l'ancestral. Està passat de moda. [...] Les dades que aporten els estudis revelen que els humans d'avui es mouen per valors materials: els diners, la sofisticació de la tecnologia, l'espectacularitat dels efectes especials i el marxandatge. Nosaltres, els mites i les llegendes, hem perdut el nostre lloc dins el seu imaginari. I això ens ha obligat a buscar noves fórmules de subsistència per perpetuar-nos.» En aquesta última frase s'entreveu una de les màximes que l'autor defensa durant tota la novel·la i és el fet que les noves tecnologies no han d'estar contraposades als llibres sinó que s'han de complementar, la impactant imatge d'un videojoc pot ser una aliada perfecta per a la paraula escrita.

Gotholàndia és també una novel·la amb un punt pop, és a dir, Pep Blay no s'està d'inserir en el text noms d'artistes plàstics com Miró, Dalí o Picasso, elements de la cultura festiva catalana com són els correfocs o els castells, cançons de músics catalans com «El comptadors d'estrelles» d'en Sisa o simplement el fet de situar l'acció a Albarca, un petit poble deshabitat al peu de la serra del Montsant a la comarca del Priorat.

Pep Blay sempre diu que la floreta que més li agrada que li diguin és que s'hagin llegit un llibre seu amb dos dies, i això és el que us passarà quan començareu a llegir *Gotholàndia*, que ja no el podreu deixar fins que l'acabeu. Així doncs, que espereu per començar-lo a llegir?

Publicat al diari *El Punt* el 29 de març de 2010

Dels sols i les llunes

ROSA MARIA CODINES I FARRÉ

Dels sols i les llunes és una història novel·lada on s'explica de manera clara com era la vida en un entorn de poble i també de la ciutat després de la guerra civil, quan el què imperava eren les colors negres i grisos.

Ara que en aquests moments a la nostra societat hi ha un debat a l'entorn de la memòria històrica «Dels sols i les llunes «és un treball de memòria històrica «la guerra era el nostre any zero», diu la protagonista, ja que recordar és tornar a pensar amb el cor i això és el que fa la Remei al seu poble de Saperas, on hi té lloc gran part de la història, on els sentiments, les complicitats i les històries pertanyen a tots, on s'hi barreja la tranquil·litat i la rutina. Referint-se al poble comenta: «quan s'acabava l'estiu començava un altre hivern».

La novel·la presenta uns personatges vius i arrelats al territori, on tot el que viuen té transcendència pel que l'autora ens vol trametre. El perfil de la protagonista, la Remei, és el d'una noia espavilada, inquieta, observadora, que analitza, que dedueix i que viu plenament els moments i els fets que s'esdevenen en el cada dia de la vida del poble.

Dóna valor i importància a la figura del mestre, diu: «sac de saviesa desaprofitat que ens apartava dels camins de la ignorància», la seva història que no és altra que la de tants i tants mestres que s'havien forjat en l'època de la República i que són represaliats després obligant-los a mal viure i a una vida desafortunada, «era un mestre malalt, d'aspecte pobre i trist».

A la Tecla també li interessa fer-nos arribar escenaris que marquen el full de ruta de la història. Resalta d'una manera enginyosa

i absolutament situada dins del context del poble, la casa com a eix central de la història, on les parets parlen i expliquen coses. L'espai on la protagonista ha crescut i s'hi ha fet gran. I, les golfes com a lloc segur i que ha estat refugi de secrets i espai de jocs.

Tarragona es fa palesa durant tota la novel·la, «petita, trista i un pèl grisa». Hom l'observa com aquella ciutat que acabava de sortir d'un període d'ombres, on les relacions entre persones depenien de les influències i dels contactes establerts per necessitats o bé interessos.

Tota la novel·la deixa entreveure que el sentiment de l'amistat n'esdevé un eix important en el desenvolupament de les relacions que s'hi tramen, «veig l'amiga sàvia de sempre, capaç d'haver estimat amb força» ja que davant de tanta frustració la generositat d'una amiga dóna coratge a continuar vivint i així anar superant les dificultats de la vida.

Dels sols i les llunes és una novel·la arrelada al seu temps i en un moment històric concret i que fa referència directa a com era i com es vivia tant al medi rural com urbà la postguerra. Al llarg de la història fa al·lusions a tot allò que es va perdre com a país i com a poble, els avenços que havien ajudat a tirar endavant una societat i dels quals se'n esperava un guany a nivell polític, cultural i social. Constata quant de dolor i de frustració va romandre en aquella societat i que va marcar per molts anys molt i moltes famílies. Les conseqüències d'aquella guerra fratricida eren a cada casa i la història ho fa palès a través dels personatges i de les vivències pròpies de cadascun d'ells. Explica la tristesa d'ànim de qui li va tocar viure aquell moment i alhora la força per continuar lluitant en el dia a dia en tots els camps.

I, tot plegat, escrit amb detall minucios, amb llenguatge planer, amb construccions clares i entenedores arrelades a casa nostra.

Publicat al diari *El Punt* el 12 d'abril de 2010

Escullo un mot

ROSA COMES

Des que conec la seva poesia que ho penso: Gabriel Guasch és un poeta que realment sap escollir els mots, que ha arribat a «endinsar-se al clos que els delimita». En els versos de *Conversa fora de context* de què ara em serveixo per començar aquest article, ell diu que ho intenta, i jo estic convençuda que ho aconsegueix, que arriba a palpar amb les mans les parets de les paraules, a saber-ne l'alçada i la fondària dels racons. És el que el converteix en un poeta dels grans, en un dels que mereix ser llegit i rellegit al llarg del temps.

Ara que la Institució de les Lletres Catalanes està fent una enquesta entre escriptors i especialistes per tal de fer visible el consens sobre les grans obres i autors del patrimoni literari català, ara és el moment de reivindicar noms com el de Gabriel Guasch; en les meves respostes el seu nom hi serà, perquè, més enllà de reclamar una equanimitat territorial, l'entenc com un arquitecte poètic totalment desconegut que és, però, al mateix nivell d'un Joan Brossa, per exemple. I la tria de l'exemple no és aleatòria, sinó que, com Brossa, Biel Guasch ha estat poeta visual i comparteix amb ell aquest sentit arquitectònic dels versos, un concepte del poema basat en l'ús exacte de les paraules, sense considerar que formalment n'hi hagi d'inadequades o de més idònies per a aquest gènere, i que atén, doncs, únicament la precisió, el significat que contenen. La dels dos és una escriptura en què gairebé es pot tocar el perfil de les lletres en relleu, que explora, per tant, els límits del mot, i que exalça la capacitat que tenen de concretar i d'emmarcar la vida dintre del full.

Inscrit en el paradigma que instaura Heidegger, d'acord amb tot el que he dit, Guasch sap que l'ull amb què mirem el món és lingüístic i el respecte que mostra pel llenguatge és absolut, no podia ser d'altra manera: «Quan dic el mot, / no faig sinó el compendi / de tot el que ara sóc per descendència.» Però, com a bon investigador de les fronteres lingüístiques també entén que «els ulls només poden citar» i que més enllà del que poden anomenar «no saben més / i posen, pel voltant, blanc». I precisament els *Paratges* que donen nom al darrer llibre del poeta i que motiven aquest article són sempre, igualment, espais de text; tant els que vénen de la memòria, passejant pel poble, com els que es creen a l'ombra de la cambra, de casa estant, són la descripció que permet la lletra, una mesura que inclou certesa i dubte.

Paratges és un llibre amb poemes molt rics d'imatges, plens d'elements naturals descrits amb adjectius precisos i abundants. Quan l'acabes, tens la sensació d'haver-te submergit en el bosc que conforma el temps del poeta. I, al meu entendre, hi ha sempre aquest eix que el travessa, el d'aquest goig que Biel Guasch ha sentit sempre «per desxifrar la cabuda dels mots» i, alhora, el de la «por de l'hermetisme que continguin»; en definitiva, la consciència que les paraules creen i modifiquen les realitats, però que una part de la veritat s'escapa de la mesura («l'amor / no el trobarem escrit. // És voluntat / madura de silenci»).

Aquesta reflexió que s'entreveu al llarg dels versos evoluciona al final del llibre, quan el poeta entén que els límits dels mots que tant vol abastar no li han d'encongir el món i convertir-se en un reflex que l'enlluerni i no el deixi mirar a través del vidre. Guasch, doncs, tanca el camí amb un capítol revelador, en què ens insta a situar-nos als marges del text, en el blanc i en el silenci, i a observar les coses, el gestos i la gent per anar sempre més enllà: tal com ell diu, «seguint la guia del ressò, / estenem perspectiva.»

Publicat al diari *El Punt* el 19 d'abril de 2010

La maleta sarda

ALBERT VENTURA

Margarida Aritzeta (Valls, 1953) publica la seva darrera novel·la: *La maleta sarda*. Aquesta novel·la suposa la vint-i-tresena publicació literària d'Aritzeta, la qual cosa demostra que la seva ploma no només no està rovellada sinó que, a més, és de les més actives del Camp de Tarragona i de la literatura catalana actual. Les seves darreres publicacions han estat: *Perfils de Nora* (Barcelona: Proa, 2003), *El llegat dels filisteus* (Valls: Cossetània, 2005) i *Aigües de tardor* (Barcelona: Cruïlla, 2006) com a narrativa juvenil. En aquesta ocasió l'acció té lloc a diversos punts de la geografia de Catalunya però també a la Catalunya del Nord i a la Sardenya més profunda. Perpinyà, Reus, Barcelona o Nuoro només són algunes de les localitats on aquesta trama s'entortolliga i es desfà successivament.

Aquesta novel·la pren alguns dels personatges de pes de l'obra anterior, *El llegat dels filisteus*, i n'és, en certa manera, continuadora. En alguns casos l'autora es permet de fer un joc intertextual (pp. 89 i 96) que fa que el lector que és coneixedor de l'obra d'Aritzeta vegi la fina línia contínua entre les narracions i que serveix, per aquells que no l'hagin seguida, per poder entreveure que els personatges d'aquesta història són ben definits per un passat que, mitjançant pinzellades senzilles i elegants, es recorda (per exemple a la p. 84). En alguns casos, fins i tot, tempta d'estirar la beta per veure què s'hi amaga darrere de tot això i prosseguir amb la lectura del *Llegat dels filisteus*.

Manu Uriarte viatja a Perpinyà, on ha de trobar-se amb el vell Torrentà, un bibliòfil que té per obsessió aconseguir tot allò notable que s'hagi publicat a la seva vila natal. En aquesta ocasió,

Torrentà està molt interessat en aconseguir el *Vocabulari català-alemany*, de Johann Rosembach, publicat a Perpinyà el 1502 —i que per no faltar a la tradició d'Aritzeta és real: es pot trobar a la Biblioteca Nacional de Catalunya.

Malauradament, Uriarte, després de passar pel cafè Viena de la plaça d'Aragó de Perpinyà i cruspir-se una amanida de magnífiques vieires (p. 12) es troba davant d'una escena que l'escriptora ha fet, gairebé, cinematogràfica: el llibreter de vell entra a casa del client mentre sent com el Rèquiem de Mozart li fa de banda sonora (pp. 29 – 31) per descobrir com, finalment, és mort (pp., 32 – 39). La qüestió, per tant, gira sobre dos eixos principals: ¿qui ha mort el vell Torrentà? ¿Per què? I, encara millor, ¿per quin motiu hi ha aquesta escena criminal tan concreta?

Aritzeta juga a anar per sobre de la línia de la realitat i de la ficció d'una manera sublim: ¿com podem discernir on és la frontera? La resposta, en alguns casos, és senzillament evident; en altres ocasions ho podem sospitar i, segurament, equivocar-nos. El narrador, per tant, es va decantant cap a una banda i altra i nosaltres, els lectors, el seguirem amb els ulls ben oberts però sense saber on trepitgem. De dintre de la coctelera que barreja realitat i ficció no només en surten paisatges, sinó que també en surten persones ben reals que són amagats sota noms ficticis i en tots els casos que he indicat hi regna, per sobre de tot, la versemblança. En conseqüència, trobarem que els personatges, les persones, que apareixen a aquesta història són molt humans. I com a humans que són dubten, tremolen, pensen, rellisquen de tant en tant i mengen i dormen com tothom. Precisament això, l'hedonisme de la gola, és un dels trets més realistes que ens ajuden a endinsar-nos al cor de la Barbàgia, la regió sarda amb arrels més profundes que veurà desenvolupar bona part de la narració.

Amb aquesta novel·la Margarida Aritzeta segueix demostrant-nos que la dedicació a la literatura és constant; ¿com, sinó, ens pot descriure els paisatges sards i nord-catalans amb aquest detall i mesura? Resposta clara: visquent-los en primera persona per narrar-los després amb detall absolut.

El falsari

JESÚS FIGUERES

Quan vaig començar a llegir aquest recull de contes em va venir a la memòria que Toni Orensanz s'havia penjat a les espatlles de Pere Calders. No sé, li vaig endevinar una mena de realisme màgic que sorgia de les seves paraules. A Carlicos i companyia, la presència d'una pedra basàltica al mig del carrer on tothom hi entrepussava, la feinada que van tenir per extreure-la quan van pavimentar el carrer i el seu origen incert m'han fet pensar en aquesta adscripció. El segon relat, on es rifa un xalet, destruït després per una bomba llençada per un Junker alemany durant la Guerra Civil espanyola, també m'hi ha fet pensar una mica.

Després he vist com aquesta primera impressió s'anava esvaïnt i ocupava el seu lloc l'ombra de Jesús Moncada. Perquè Toni Orensanz parteix de fets anecdòtics que tenen com a base uns tipus ben singulars de Falset o la comarca del Priorat per bastir unes narracions que poden arribar a crear un mite local, igual que ho va fer Moncada amb Mequinensa. Té un toc d'originalitat en l'ús d'un llenguatge viu, directe i popular, amb aportacions del parlar occidental propi del Priorat.

El llibre presenta formats ben diferents en el conjunt dels relats. Des dels més faceciosos com el d'Eufraasi Ginesta amb el tòpic «Ara torno». I encara l'esperen... O els embòlics de família a Cal Sentís i Los barbis, colla de Capçanes amants de la gresca i del vi. Fins als més complexos amb rerefons històrics com és el cas de Francesc Simó, Rabascall, que explica el final de la vida monacal a Scala Dei després de la desamortització de l'any 1835,

Bonaventura Durruti o Nicomedes Méndez, on es narra la història d'una execució duta a terme al castell de Falset.

Després n'hi ha uns quants que segueixen viaranys diversos. Síntesi i duresa: Emili Sastre, capellà de Marçà que venia parcel·les al cel. Dues històries de pregoners de poble, que anaven per les cantonades informant els vilatans de notícies d'interès general o donant instruccions sobre el capteniment que havien de seguir els vilatans. Los mixos, relat de l'estima que s'arriba a tenir als animals de treball casolans, en aquest cas a una mula. O la brevetat: «—On vas, Quimet? —A fer un mos d'aigua i un trago de pa», que m'ha tornat a fer pensar en els contes breus de Calders, despullat, però, de l'aparat màgic. Un cert grau de tendresa i ingenuïtat es manifesta a Joan Ferrer Cagabiltlets, pagès gran, que de cop s'ha fet ric jugant a la borsa, o a Pere Muntaner, Matacavalls sobre la condició dels concos, dels fadrins vells.

L'autor reïx en la descripció dels personatges i en la manera com els fa pensar, parlar i actuar. Un cop llegit el llibre, vaig veure l'entrevista que li feia Natàlia Borbonès en l'especial conjunt de l'*Avui* i *El Punt* del dia de Sant Jordi. Una de les respostes diu: «Quan vaig llegir Els contes de la mà esquerra de Moncada, fa uns anys, se'm van obrir els ulls (...) A cada poble es pot crear un imaginari mític.» I per fer-ho cal seguir el títol de la mateixa entrevista: «Visc en un poble que ja no existeix.» Així, doncs, ja sabem la recepta. Que per molts anys escriguis, Toni!

Publicat al diari *El Punt* el 10 de maig de 2010

Literatura en estat pur

JORDI GINEBRA

Avui no es pot escriure una novel·la com s'escrivia abans de la invenció del cinema i la TV. I encara menys quan després ha aparegut Internet. Si escrius com s'escrivia abans, estàs condemnat a avorrir el lector. I que el lector deixi el llibre.

¿I com s'ha de escriure avui? Per exemple, com escriu Noemi Bagés. Llegint *Rere el mur*, la seva darrera novel·la, ens adonem que l'autora s'ha plantejat la primera cosa que s'ha de plantejar avui un escriptor de narrativa: ¿què cal fer perquè el lector, quan comença a llegir, quedi atrapat? *Rere el mur* és una novel·la escrita tenint en compte els recursos comunicatius propis dels mitjans audiovisuals als quals estem acostumats en els nostres dies, i que ens pauten la manera de «consumir» narracions. Per això ja en la primeríssima «escena» de la novel·la l'autora ens sorprèn amb un cop d'efecte: ens fa, fent servir un símil esportiu, el primer driblatge. I, per tant, ens avisa del joc: no tot serà el que sembla. *Rere el mur* és, així, una novel·la que es pot qualificar de cinematogràfica. L'adjectiu té valor positiu: no vol dir que sigui una obra escrita imitant el cinema, sinó que sap aprofitar-ne els recursos.

Rere el mur és una novel·la que construeix una intriga amb un ritme que es va accelerant progressivament. Se'ns expliquen dues històries boniques i de gent feliç. La família dels Fort, de Tarragona, compren un antic casalot dels Pallars per fer-hi un hotel rural. Són pare, mare i tres fills. Els fills grans, adolescents, estan a favor del projecte i s'hi impliquen. En la segona història, el Joan i la Montserrat, un matrimoni jove benestant amb una filla petita, busquen, procedents de Costa Rica, el recer del Pallars perquè la Monsterrat es retrobi amb el seu país. El refugi és un casal gran,

bonic i apartat. Les coses es van complicant a poc a poc. I les dues històries es troben al final. O potser ja s'havien trobat des del començament, però no ho sabíem. ¿Acaben bé totes dues? ¿O acaben malament?

Són dues històries boniques i de gent feliç. Les històries boniques i de gent feliç solen ser, com a matèria literària, més aviat avorrides. Però aquí això no passa: des dels primers moments de la narració, quan l'escenari és ple de placidesa, de calma, de felicitat, s'insinuen petits símptomes de turbulència. Són molt petits i no ens inquieten —de moment—, però ens fan estar alerta: un gat que no se sap d'on surt, la torreta del mas que té un disseny estrany i fa pensar, el xiuxiueig dels habitants del poble... I en l'altra història també hi ha símptomes: el Joan viatja a Barcelona per motius de feina potser massa sovint, és un marit enamorat i encantador potser una mica massa atent...

Els símptomes esdevenen senyals i, a partir d'un moment, la turbulència s'insinua i el lector ja no pot deixar de llegir. I de llegir de pressa. Li passa això que passa quan es llegeix un bon llibre: que no vol agafar el telèfon quan li truquen, que no vol anar a sopar, que no vol que ningú l'empipi abans no acabi la novel·la.

A *Rere el mur* apareixen també, no pas superposats artificialment sinó com la mateixa pols que deixa pel camí la intriga que circula i que progressa, temes eternals de la literatura: la força de l'amor, el poder de la veritat i de la mentida, els conflictes entre el que sabem i el que no sabem del passat, els límits de la realitat.

Cal fer, per acabar, un últim comentari: la novel·la es comercialitza com a pertanyent al gènere de la literatura juvenil. Si aquesta etiqueta significa que és una obra que agradarà als adolescents, no hi ha res a dir. Però no és literatura juvenil si amb això es vol dir alguna cosa negativa, com ara que no pot agradar als adults. De fet, *Rere el mur* no és literatura juvenil ni literatura per a adults. És literatura en estat pur.

Publicat al diari *El Punt* el 17 de maig de 2010

El debat poètic tanca el Joc Partit

EMILI LLAMAS

El dijous 13 de maig, el Teatre el Magatzem de Tarragona es va tornar a omplir per poder gaudir de l'última sessió de Joc Partit, organitzat pel departament de filologia catalana de la URV. Les protagonistes d'aquest dijous van ser dues escriptores tarragonines, Rosa Comes i Isabel M. Ortega Rion, que durant l'hora i mitja que va durar el diàleg van parlar de la seva obra i sobre com escriuen, il·lustrant-ho amb la lectura de diversos poemes dels seus llibres.

Rosa Comes és llicenciada en filologia catalana, postgrau en estètica i teoria de l'art contemporani i tècnica de gestió cultural. Ha publicat poesia en reculls col·lectius com ara *Les vaques mares* (Bouesia, 2007) o *Eròtiques i despenitades* (Arola, 2008), i dos volums en solitari que formen part d'un únic projecte conceptual: *3: atzar*, publicat amb el fotògraf Xavier Argente (Arola, 2007), i *Evito el verb* (Cossetània, 2009).

Isabel M. Ortega Rion és llicenciada en psicologia i filosofia i exerceix com a professora de llengua catalana a secundària. Ha publicat els llibres de poesia *Enfilall* (Cossetània, 2002), *Runa plena* (La Gent del Llamp, 2004) i *Nòmada* (La Gent del Llamp, 2009), i ha participat en diversos reculls col·lectius. En el marc del seminari Filosofia i gènere de la UB, ha traduït al català textos de Simone Weil i ha publicat alguns articles en monogràfics de la filòsofa francesa.

Les dues escriptores van encetar el diàleg preguntant-se quina era la seva manera d'escriure. Rosa Comes ens va confessar que escriu des del cos, des de la pròpia vivència. La seva poesia neix de les experiències i emocions viscudes. No es considera escriptora,

ja que no escriu amb disciplina, només quan en té necessitat. En canvi, Isabel M. Ortega, tot i que té alguns poemes que són fruit de la seva vivència personal, la majoria són ficció. L'escriptor és un lladre de situacions, imatges i mirades del món real que després capgirarà i modificarà en funció de la poesia que vulgui escriure.

En la poesia de Comes, l'erotisme té un paper fonamental, ja que en els moments d'erotisme és on es produeixen les emocions més intenses. Un bon exemple és l'orgasme que l'escriptora considera que és el moment en què vivim el present més intensament. L'altra constant en els seus poemes és l'atzar, que és el pilar bàsic dels seus dos últims llibres. Les dues escriptores comparteixen el gust pel joc lingüístic. Consideren que la paraula és màgia i que et permet jugar amb el ritme, la fonètica, la mètrica i el sentit. Això fa que el poeta, gràcies a aquests recursos, pugui donar nous sentits a allò que escriu. I és que, tal com diu Ortega, la poesia és una tensió constant amb la paraula per voler-la dominar. Aquesta idea es pot relacionar amb el fet que la cultura occidental actual, que és fruit del racionalisme, intenta controlar-ho tot, molt sovint a través del llenguatge.

Comes creu que el poema en ell mateix és com un mirall i produeix, com a tal, un efecte mirall. El poeta és la visió que ell té d'ell mateix, però alhora també és la suma de la visió que tenen els altres d'ell, i això es trasllada al poema i és llavors quan esdevé reflex. El públic assistent a la sessió va poder gaudir d'un diàleg àgil i interessant que va tenir com a tema principal el debat poètic, reforçat amb la lectura d'alguns poemes dels llibres de les dues escriptores.

D'aquesta manera es va tancar l'edició de Joc Partit 2009-2010, una proposta que va néixer l'any 2008 amb l'objectiu de crear un aparador perquè els escriptors del Camp de Tarragona puguin explicar els motius que els mouen a escriure i per potenciar la literatura camptarragonina. L'edició d'enguany ha superat amb escreix la de l'any passat; així doncs, només queda felicitar els organitzadors i desitjar que l'any que ve puguem tornar a gaudir d'un altre Joc Partit.

Àngels de pedra

MAGÍ SUNYER

És la darrera novel·la de Rosa Pagès. Concentra i combina de manera admirable unes quantes línies argumentals i conté molta saviesa narrativa, que fa lliscar una prosa carregada d'intencions i de simbologies. Per una banda, constitueix un homenatge al Grup Modernista de Reus, a través d'uns personatges actius en el relat —Miquel Ventura, Pere Cavallé— i uns altres d'evocats —Hortensi Güell, Antoni Isern—; i hi incorpora, com si n'hagués format part, Cebrià de Montoliu, el traductor de John Ruskin que projectava ciutats-jardí. Per aquesta part, podríem parlar de novel·la històrica, reforçada pel contrapunt que proporciona la penosa vida dels obrers, l'explotació, les vagues, les emigracions, les tragèdies personals, que propicien que la novel·la derivi cap al fulletó, sempre molt contingut, sense caure en gesticulacions barates. Està plantejada com una novel·la simbòlica, des dels títols de les parts —«Les ales esteses», «Les ales de fang»—, homenatges literaris a l'època de què tracta, i, sobretot, en la síntesi, més que d'un moment històric, de l'esperit d'un temps, o d'una part de les persones d'un temps. Sebastià —Cebrià de Montoliu— i Miquel —Ventura— representen els millors ideals d'un gran impuls vital i artístic, amb la grandesa que va comportar i la derrota en què va derivar. La utopia s'expressa no tan sols en la planificació d'unes ciutats més humanes i habitables, organitzades sobre la base de la presència de la millor expressió de la natura en la ciutat, el jardí, sinó també en el pensament fecund que topa amb la realitat, amb la «prosa alimentícia» de les formigues i les espigues, tal com ho explicava, en aquell moment, Santiago Rusiñol, en la il·lusió del Sebastià,

projectada cap al futur, en el desengany poètic del Miquel, expulsat amb viatges. La bogeria, tema de debat a l'època, en col·lisió amb la genialitat, amb la diferència artística i personal, troba l'àmbit en la construcció del sanatori Pere Mata, que el Sebastià enjardina —un centre que en la realitat va acollir, en aquell moment, genis-boigs com Joaquim Mir, de la mateixa manera que en altres països feien cap a establiments similars Friedrich Nietzsche o Vincent Van Gogh—, i la personificació en l'Eufèmia, sensible en extrem, amb crisis que la condueixen al sanatori. No hi falten ingredients més de novel·la policíaca —no tractats amb aquesta intenció—, com la falsificació d'una pintura cèlebre, i, si els protagonistes estan dibuixats amb mà mestra, alguns dels personatges secundaris adquireixen un vigor extraordinari, com aquella Brígida de Boloix que, despitada, es casa amb el germà del que havia de ser el seu marit amb la condició que no se l'estimarà mai. La novel·la en cap moment no abusa dels registres que més adhesió fàcil li podrien proporcionar, ni quan desenvolupa el fulletó de la relació entre la treballadora i l'amo, amb avortament inclòs, sinó que l'assumpte és tractat amb una extraordinària delicadesa, que no exclou la cruesa. De l'estil característic de la Rosa Pagès en els llibres anteriors, detallista, que es recreava en descripcions i enumeracions, reconeixem la precisió lingüística, en el lèxic dels oficis, per exemple, però en aquesta novel·la la humanitat que allí es contenia supura per totes bandes. Sempre amb un gran equilibri entre la història nacional —la Solidaritat Catalana, l'emergència del Noucentisme, la planificació de la gran Barcelona—, la local —els masos reusencs de la Boca de la Mina, la casa Navàs— i la nota personal, amb caires ben poc complaents. Tot mesurat però sense dissimulacions, amb la voluntat de mostrar més el símbol i l'esperit que no pas l'evidència en un relat dens, profund i alhora de lectura àgil. Mereix una pel·lícula ben feta.

Publicat al diari *El Punt* el 21 de juny de 2010

L'aventura de viure

MONTSERRAT CORRETER

Fa uns mesos Magí Sunyer donava al públic *Sirventès* (2009), un llibre de poesia que l'assenyala definitivament com una de les veus poètiques que cal tenir en compte en aquest tombant de segle. L'originalitat, el rigor constructiu i la força existencial d'aquesta obra lírica no és, tanmateix, singular en la seva producció. Fa molt pocs dies Sunyer presentava la seva darrera novel·la, *Jim*, un relat que torna a marcar una fita en la seva producció literària. Si les seves obres narratives anteriors —els contes aplegats a *La serp* (1990) i les novel·les *A joc de daus* (1993) i *Cactus* (1995)— projectaven tant unes inquietuds humanes —reflexions per a una autobiografia generacional— com literàries —intertextualitat, fusions entre personatges, símbols i mites universals, metaficcions—, *Jim* uneix íntimament aquests dos compromisos de l'escriptor en esdevenir un artefacte literari molt potent, construït com una autobiografia que arrenca d'una ficció universal, *L'illa del tresor*. Tot i aquest origen literari, la novel·la de Sunyer no és deutora de l'argument ni de la tipologia aventurera del relat de Stevenson, ni n'és tampoc una continuació. Jim Hawkins reapareix armat amb la immensa fortuna que li deixà el tresor de l'illa i amb la seva joventut com a llegat personal; els tres tutors, el doctor, el cavaller i el capità, que Stevenson li adjudicà són aquí testimonis del seu itinerari vital i només hi incideixen en alguna mesura. Jim redescobreix la vida en arribar a Bristol a bord de la goleta Hispaniola i el seu aprenentatge serà també el del lector, que s'hi reconeix. I és que, en aquesta autobiografia el recorregut és intern, sempre narrat des dels meandres de les emocions, els

sentiments i les passions del protagonista, en un tour de force literari i vital de ressons puigferreterians.

La novel·la de Sunyer és densament humana, una metàfora de l'existència quan, en acabar, convoca el lector a un altre episodi, una altra etapa de la vida de Jim. I heus ací el sentit temàtic d'aquesta obra, de la història autobiogràfica —independentment de la «veritat» o la ficció que la presideixi— que narra: a l'acabar recomença, com tota vida i com tot relat. Sunyer invita a la reflexió amb un sentit universal i clàssic: Eros i Tànatos, plaer i càstig, vida i mort, inici i final, sempre aparellats. I aquest tancament d'un cercle vital que alhora representa un nou començament traspassa de la història a la narració, al joc de miralls a què ens convida l'autor. Jim conté tota una vida, que es pot considerar absolutament closa si es vol, fruit dels avatars i conseqüències de l'atzar i dels errors, però amb potencialitats d'un recomençament sense límits. Aquest plantejament tàcit del text és una altra manera d'exposar aquell sentit de la totalitat de la vida humana que vol abastar, per exemple, el cicle novel·lístic —inacabat— *El Temps Obert*, de Manuel de Pedrolo. Sunyer deixa entreveure en la novel·la —i el lector aquí ha de treballar— el continuum de la humanitat: una vida que continua en una altra —el grumet esdevingut capità— fins a la fi, una qüestió darwiniana estructurada narrativament amb forma de subtil loop final. Un tirabuixó, símbol de la vida, que pren l'illa com a utopia de la redempció. Poques pàgines abans del final, Jim avança aquest significat: «l'experiència m'havia ensenyat que valia més no especular en excés, que a cada canvi personal la perspectiva es modificava en substància, i enlloc no estava escrit que jo hagués de restar immutable per a la resta de la vida». Aquests mots ens remetent a una idea que presideix el pensament de Sunyer a *Jim* i li confereix l'estatut de novel·la iniciàtica vàlida per a tothom: només deixem d'aprendre en morir.

Publicat al diari *El Punt* el 28 de juny de 2010

Figuerola i Mulet, dos poetes contrastats

JESÚS FIGUERES

El dijous, 18 de novembre passat es va iniciar una nova tanda del Joc Partit, diàleg d'escriptors del Camp de Tarragona. Aqueixa vegada hi van participar Lluís Figuerola Tondo (poso el segon cognom per no confondre'l amb l'altre Lluís Figuerola) i Cinta Mulet. Dos poetes. Lluís nat a Valls i amb recorregut al Camp (la Masó, Prades i Tarragona) es va presentar com a fill de paleta i modista i nét de republicà il·lustrat. Va recordar amb un pensament net de nostàlgia la biblioteca de Valls, primera de les públiques creada per la Mancomunitat de Catalunya, on de jovenet hi passava estones fent descobriments llibrescos. Cinta, filla d'Horta de Sant Joan, filla de modista —segona coincidència Lluís, la primera és la condició de poetes d'ambdós—, recorda amb emoció que casa seva era lloc de trànsit de les dones del poble que hi anaven a fer-se vestits i que sa mare feia pocs guanys en el negoci. Els anys d'aprenentatge els va passar al poble on estudiava per lliure i s'examinava a l'Institut. I així aprovava els cursos. Al final va estudiar al Joaquim Bau de Tortosa. La tercera coincidència és la situació de família monoparental. La Cinta la va expressar amb voluntat d'establir complicitats. Però el Lluís d'una manera elegant va al·legar que no exerceix d'aquest estat civil, com si diguéssim.

Quan entrem en l'obra literària de cada autor i amb el batec vital que hi ha darrera de cadascuna, veiem com les coincidències i les complicitats es van fonent com el sol de la primavera fon les neus de l'hivern. La Cinta escriu per una necessitat vital d'expressar-se, amb una explosió interior que necessita que es plasmí en obra escrita. Frueix escrivint, frueix completant l'obra,

frueix quan té el llibre a les mans. Objectivat, tal com diu ella. Fet objecte. Que el pugui llegir i rellegir. El Lluís produeix obra continguda. Treball dur i feixuc. Busca la paraula, el vers, el poema dins d'un bloc de pedra a cops d'escarpra i martell. I escriu quan l'estat d'ànim no és prou optimista. Li costa i pateix. Els silencis intercalen l'obra: «Si tingués paraules blanques/ les espolsaria/ sobre els teus ulls».

A l'hora d'enfocar la producció poètica, Lluís considera que li sobra de tot: temps, coneixements previs, estudis. Fins i tot el fet de ser professor de literatura pot arribar a ser un llast a l'hora d'escriure. La Cinta en canvi fretura de tot: temps, coneixements i ens parla d'allò que hagués volgut ser: professora d'universitat, professora de literatura. La Cinta ha publicat cinc llibres de poesia, un de teatre. Lluís té dos llibres publicats de poesia i un de narrativa. I tots dos tenen obra dispersa en llibres col·lectius. Per tant el contrast està servit.

És hora d'entrar en l'obra produïda. La Cinta va quedar captivada per les sextines de *Si em toques em mato*. Sobretot per la tècnica utilitzada que Lluís va explicar abastament. La Cinta va anotar el procés de despullament de la poesia de Lluís: des d'un inici de poesia conceptual però amb tots elements sintàctics més o menys presents fins a l'eliminació de nexes que presenten una poesia despullada i forta. «Si són ossos, eina forta, i vida/ tensada corda, cedeixo a la vena,/ oxido jove cadena i alço daga». I Lluís exalta, per una banda, la quantitat de llibres editats i, per l'altra, la força abassegadora i la musicalitat de l'obra de la Cinta manifestada a *Paraula de dona*: «Roden camins i rodes, / roden canals i aigües,/ però jo no puc voltar,/ ni roda/ la llinda de la meva mà/ de dona,/ regust de llet d'ametlla/ i lluentor de cirera./ Roden camins i rodes, / roden canals i aigües.»

Dos poetes contrastats i, en la seva diferència, complementats.

Publicat al diari *El Punt* el 29 de novembre de 2010

Any 2011

El braç potent de les fúries

MAGÍ SUNYER

He volgut utilitzar aquest bocí de vers de la més coneguda de les poesies de Màrius Torres, enguany que fa cent anys de la seva mort, per encapçalar la crònica de la sessió de Joc Partit que va tenir com a protagonistes Joan Giné i Toni Orensanz. Tots dos originaris de Falset, tots dos han literaturitzat la localitat d'origen, sobretot en les obres que van centrar la intervenció a la sala Núria Delclòs de la Cooperativa Obrera. Fins fa ben poc, tots dos eren coneguts com a escriptors per altres dedicacions: la poesia, en el cas de Joan Giné, i el periodisme, en el de Toni Orensanz. Precisament un llibre periodístic de Toni Orensanz, *L'òmnibus de la mort: parada Falset*, va començar la sintonia, que va connectar, per a la sessió de Joc Partit, amb la novel·la de Joan Giné que va guanyar el premi Josep Pin i Soler 2009, *El genet nu*. El protagonisme, per a la guerra civil de 1936–39 en dos aspectes ben diferents: les brigades internacionals a la novel·la, un grup d'incontrolats de la FAI terriblement sanguinari en el del reportatge. Aquesta, la guerra, i si es vol la guerra al Priorat, va ser la connexió que els va reunir d'entrada, i sobre la guerra, aquella guerra, es va parlar durant més d'una hora. La guerra passada pel sedàs de la literatura —o del periodisme—, és clar.

D'entrada, resultava curiós que un i altre escriptor manifestessin que aquell conflicte de setanta anys enrere se'ls presentava com a nou i amb molts d'aspectes per descobrir. Un i altre n'havien sentit a parlar a les famílies respectives, és clar, però amb tants de misteris o tantes coses amagades que quan han furgat en les circumstàncies del període les sorpreses s'han encadenat. Tant,

que han considerat que la literatura és el millor vehicle per intentar treure'n impressions noves, aspectes ocults. En certa manera, la temàtica els ha fet redescobrir el paisatge propi, el poble on van néixer i del qual se suposava que ho coneixien pràcticament tot. És una de les lliçons: la literatura és capaç d'extreure material nou de l'indret més habitual i fressat, es tracta d'aplicar-hi una altra mirada, i en aquest cas, amés de la mirada literària, la realitat els en proporcionava d'inèdites. D'aquí la sorpresa, una bona aliada de l'art.

És aquest enfocament el que ha arrossegat Toni Orensanz cap al terreny de la literatura pura. Ara sense el referent central de la guerra, sinó amb el del Falset molt conegut i per descobrir a través de la combinació de paraules, ha escrit i publicat *El Falsari*, narracions curtes sobre personatges que podríem considerar peculiars però que només ho són en la mesura que tothom pot aspirar a aquesta condició si la mà d'un escriptor els presenta de manera adequada. L'exemple ben assimilat d'Artur Bladé Desumvila i de Jesús Moncada amb Benissanet i Mequinença aplicat al Falset viscut, l'elevació de persones ben corrents, amb trets característics com tothom, a la categoria de personatges literaris.

En tots dos es notava l'engrescament del narrador que gaudeix en les funcions de titellaire, que manipula a gust individus que a partir del moment que passen a formar part de la novel·la, de la narració curta o fins i tot del reportatge periodístics, esdevenen literatura. Al cap i a la fi, com els de la guerra tan sagnant de setanta anys enrere, més real i reviscuda en les pàgines escrites, però també cada vegada més mítica.

Publicat al diari *El Punt* el 3 de gener de 2011

El cel de Zuric

FRANCESC VALLS-CALÇADA

Podem afirmar que el poeta montblanquí Josep Civit i Mateu és una veu poètica consolidada, això després d'una extensa producció literària. Amb el seu desè poemari *El Cel de Zuric*, premi Marià Manent de poesia 2008 de Premià de Dalt, ens ofereix unes pàgines plenes de matisos sobre el significat de l'ésser i l'existència, brillantment emmarcats en l'ambient de la naturalesa, tan pel què significa la pròpia, com la antropològica de la poesia.

El poemari consta de quatre parts («La cua de la sargantana», «Poderosos reis Mides», «Temps afegit» i «El cel de Zuric») i esdevé un periple on no hi manca la melangia existencial en la qual Civit ens revela l'anècdota, el sentit del trajecte vital i el temps afegit sota un cel nuvolat.

El cel de Zuric, és un cant apassionat que a l'hora dramatitza i desdramatitza la vida, la recerca de la veritable identitat natural o el terapèutic joc significatiu de la poesia: «Tot serà exactament així però ara he de baixar / amb la clau a la mà a tancar ben fora del món / que nosaltres ja estem tots a casa».

En els poemes «Un fil de llum sota la porta» i «El Camí del Cementiri» com aquella Maria Mercè Marçal s'aferra a la lluna com a moneda de coure. Un metall que en els poemes del nostre autor es converteix en el fil de llum sota la porta i en el got d'aigua ensucrada, una nova i plàcida nit calma: la metàfora del temps inexorable. Potser tenir una cita amb la vida implica tenir-la amb la mort o amb l'oblit.

Com aquell Octavio Paz, en les seves «Primeras Letras», s'observa la necessitat i el reclam de tenir una veu poètica pròpia que

crea i desfà, confia i desafia en la corda fluixa del viure. En definitiva, malda per aixecar-se en el silenci i construir-se.

Josep Civit i Mateu és l'home que viu i descriu el món, l'escriptor que observa, percep i tradueix la realitat en poesia, el poeta sadollat d'estímuls que naufraga en la tarda del diumenge com una potent metàfora de l'existència: *... i ens allitarem, derrotats i incompresos herois, / amb l'ardent conjura de no deixar / que ens torni a enganyar mai, mai més...*

«El cel de Zuric», ens dóna les coordenades emotives per sobreviure amb dignitat a la desfeta quotidiana, a través d'una lectura terapèutica.

Publicat al diari *El Punt* el 10 de gener de 2011

Joc Partit de novel·listes

MAGÍ SUNYER

L'últim Joc Partit —retornat al Teatre el Magatzem, de la Cooperativa Obrera Tarraconense— va demostrar, si calia, que aquestes comarques compten amb una varietat d'escriptors tan gran que les converteixen en un petit univers literari, el principal defecte del qual és la comunicació entre els creadors —que s'intenta resoldre amb actes com aquest, amb un èxit relatiu ja que, si el públic és abundant, no són precisament els escriptors els que hi acuden amb més assiduitat—, perquè els altres que podríem retreure són comuns a tota la comunitat lletraferida i no cal retreure'ls ara. Hi actuaven Coia Valls i Jordi Andreu. Tenen en comú que han escrit literatura especialitzada —infantil, juvenil— i també narrativa per a públic general. He escrit que hi actuaven perquè ells mateixos —l'organització deixa sempre llibertat als escriptors per plantejar l'acte de la manera que considerin més adequada— van disposar-lo amb mentalitat teatral, a partir de la petita ficció d'una trobada —que suposadament els espectadors no veien— per preparar, precisament, la sessió de Joc Partit. És un recurs prou conegut que va funcionar prou bé, sobretot, més que no pas pel plantejament, pel dibuix nítid de dos personatges tan diversos com són els dos escriptors, que es visualitzava en tots els detalls, des de la indumentària fins al lèxic i la manera d'expressar-se que utilitzaven. La disposició dramàtica es completava amb breus interpretacions al piano a càrrec de Jordina Olivé i amb lectures de textos dels escriptors realitzades per Pau Gavaldà i Lluís Fontdevila, de manera que el conjunt va resultar àgil. Però el farciment no ha de fer oblidar el gall. Coia Valls i Jordi Andreu van dialogar

durant tres quarts d'hora i després en van dedicar un altre a respondre les preguntes i a comentar les observacions que venien del públic. La versalitat de Jordi Andreu, professor d'economia i assessor d'empreses i alhora pintor i escriptor, combinava bé amb la de Coia Valls, que ha fet d'actriu i té la voluntat de convertir-se en una escriptora amb totes les lletres. Tots dos plenament incorporats a la modernitat comunicativa —o sia, les possibilitats que ofereix internet—, hi veuen, a més d'avantatges de difusió, noves perspectives de comunicació amb els lectors —potser una altra mena de lectors— i una immediatesa en la rebuda de reaccions que d'altra manera resultaria difícil. Els temes plantejats i sobre els quals es van donar els respectius punts de vista van ser molts —com s'escriu, per què s'escriu, narrativa llarga i curta, etc.— i es van tractar amb agilitat i bon humor, com ho demostraven les riallades espontànies del públic. Representants de dues generacions d'escriptors —la Coia amb obra publicada molt recentment, el Jordi francament precoç, no tan sols en l'escriptura, que es remunta al cor de la infantesa, sinó també en la publicació— que van demostrar la potencialitat d'aquests diàlegs entre escriptors sense guió previ, sense enfarfagaments ni complicacions excessives, que, en definitiva, quan funcionen, van al cor d'allò que més interessa a un lector de l'escriptor d'una novel·la: què pensa, què ha llegit, com escriu, si està preocupat pel volum de vendes, si prepara la novel·la amb escaleta —com la Coia— o s'hi posa amb llibertat absoluta —com el Jordi—, si pateix o gaudeix mentre escriu, si necessita silenci o música, al cap i a la fi, conèixer el personatge que practica aquest art anomenat literatura.

Publicat al diari *El Punt* el 31 de gener de 2011

Vestigis de Rosina Ballester

ÒSCAR PALAZÓN

Potser no és casual que Rosina Ballester (Les Borges del Camp, 1949) sigui infermera. I encara ho és menys si tenim en compte que, dins del seu àmbit professional, va especialitzar-se en el seguiment del dol. Durant molts anys s'ha dedicat a combatre el patiment físic i emocional dels altres. Com a infermera, sí, però també com a poeta. I és que, tal com va dir-me fa poc Claustrer de Bofarull a propòsit de tot plegat, la poesia acaricia l'ànima. De fet, la poesia actual no és gaire diferent de la que es feia en l'antiguitat. A l'assaig «El contorn del poema», Pere Ballart ens recorda que al poeta «fins i tot se li atribuïen poders sobrenaturals i profètics i es creia la seva paraula dotada de la màgica virtut de fer ploure» i que «en societats posteriors, el poeta [...] ha estat sens dubte l'arxiu vivent de la memòria col·lectiva, vehicle enfortidor de la seva identitat i sentiments». Segles després, ¿no és això precisament el que els lectors esperem de la poesia, és a dir, que ens parli de nosaltres mateixos i alhora tingui un efecte guaridor o com a mínim pal·liatiu sobre el nostre esperit?

La poesia de debò té aquesta força transmutadora. Un bon exemple n'és el darrer llibre de Rosina Ballester, *Vestigis*, publicat per Pagès Editors el novembre de 2010. Guanyador del premi de poesia que convoca la corporació sanitària Parc Taulí de Sabadell, aquest recull està format per peces curtes i contundents que tracten qüestions tan diverses com ara la mort, el pas del temps, els fills, l'ofici d'escriure o la traducció. Si em demanessin que el descrivís amb un parell de paraules, diria que és eminentment mediterrani. Mediterrani per la llum que desprèn i la natura que hi apareix. Mediterrani per un mar que, imitant els moviments de

la marea, hi té una presència recurrent. Mediterrani, sobretot, per la silueta de Menorca (on l'autora va viure vint-i-tres anys), que es retalla a l'horitzó del llibre talment una Ítaca particular de «terra vermell que desig per sepulcre».

Heus aquí un dels grans temes de la literatura: la vida com a viatge. Un viatge de descoberta que ens endinsa pels territoris del coneixement i estimula la nostra memòria. Rosina Ballester ho sap prou bé. «Terrible el teu moment perquè l'ignoro», escriu la poeta, posant de manifest un altre cop el poder de la paraula, capaç de ressuscitar els difunts: «junes en la ficció, llunyanes en la realitat [...] he recreat l'instant sense agonia». Es tracta d'un viatge ple d'instantis. I de vicissituds. Per si de cas ens n'havíem oblidat, la veu que ens hi acompanya ens ho recorda sovint. La nit i el silenci —dues de les imatges més utilitzades per l'autora en aquest poemari— hi actuen com a contrapès per tal de contrarestar-ne la lluminositat ja que, en cas contrari, aquesta esdevindria massa artificial i poc creïble. Des del títol fins al darrer poema («He acabat la llibreta dels deures, i té, són certs aquests vestigis»), la mort entra i surt del llibre de la mateixa manera que entra i surt de les nostres consciències. És aleshores quan es confirma la voluntat de la poeta, una voluntat que hem intuït mentre llegíem: el desig de perdurar, a través de les paraules, més enllà de la desaparició física. En efecte, escriure ens fa eterns.

Vestigis es va presentar a Reus el proppassat 28 de gener juntament amb *Orlando natural* (un poemari de Mireia Vidal-Conte al qual està unit per més d'un vas comunicant) i una introducció de Montse Carrillo (poeta reusenca de la qual haurem de parlar tard o d'hora). El vestíbul de la Biblioteca Xavier Amorós va viure una vetllada molt especial. Al cap d'una hora, però, les veus van emmudir. La poesia és així. Els versos, com les papallones blanques de Rosina Ballester, són efímers. De seguida es converteixen en vestigis. Que tornin a voletejar depèn exclusivament de tots nosaltres.

Publicat al diari *El Punt* el 7 de febrer de 2011

Joc clàssic de poetes

MAGÍ SUNYER

La sessió de Joc Partit del mes de febrer va tornar a la sala Núria Delclòs de la Cooperativa Obrera Tarraconense i va recuperar la presentació habitual: dos escriptors en una taula amb la paraula com a únic recurs. Dos poetes ben diferents, Xavier Amorós Corbella i Josep Civit, que van dialogar sobre les matèries universals i intemporals a l'entorn de les quals gira la reflexió sobre la poesia. Més pessimista Xavier Amorós, poc convençut de la perduració de la poesia en la societat actual, o, com a mínim, de la seguretat que pugui evitar una excessiva marginalització; més optimista Josep Civit, que apel·la a l'evidència eterna de la necessitat d'escriure i de rebre les paraules destil·lades pels poetes. Dos poetes d'origen divers, Josep Civit en bona part format en la lectura d'escriptors espanyols del darrer segle, Xavier Amorós en la tradició —des de l'exemple familiar, reivindicat— de la poesia catalana contemporània i dels clàssics universals que condueixen a l'expressió de l'experiència. Un punt de contacte explicitat: Fernando Pessoa. Més d'un acord com aquest: la recerca de la concisió per transmetre al lector les paraules precises, per intentar la difícil comunicació d'esperit a esperit, més que de raó a raó. Escriptura sense regularitat pels obstacles que hi interposa la vida pràctica: la feina, sobretot. Josep Civit, mestre de primària, explica que el seu àmbit de llibertat per a la creació són les vacances, quan, com en una festa esperada, aconsegueix un autèntic ritual que va des del proveïment del material necessari, la redacció i la correcció del poema a mà, fins a l'assoliment de la forma exigida. Xavier Amorós Corbella, amb càrrec de responsabilitat en una gran em-

presa, busca el temps que molt sovint no té per dedicar-lo a la lluita per l'expressió acabada, al replantejament i l'evolució de l'estil. Ens explica que es va adonar que continuava escrivint a la manera del poeta que va començar a ser amb els primers versos i que ha buscat uns altres camins, en una experimentació que fa esperar el llibre proper, per comprovar els resultats. Un i altre dolguts per l'escassetesa de lectors que fa sentir més sol el poeta —o com reclama Josep Civit, «l'aprenent de poeta», perquè la paraula poeta li sembla massa definitiva, massa gran—, però, sobretot, que el fa sentir més indefens a l'hora de publicar, conscient de la falta de negoci dels editors i alhora, no sense contradicció, de l'abundància de poesia editada, que fa molt espès el bosc i més difícil l'orientació. Un i altre coincidents en les inconveniències que planteja el sistema de premis literaris, però també dels recurs inevitable en què s'han convertit per al poeta que no és entre una minoria petita d'escollits pels editors. Un i altre van llegir versos que explicaven la posició davant la poesia i les preferències, el seu cànon particular. Però entre les lamentacions i els escepticismes sobre el mercat i la recepció, davant els dubtes plantejats pels nous formats electrònics, la raó de ser continua essent buscar aquella expressió d'unes inquietuds, d'uns racons íntims, que no poden fer conèixer d'altra manera que amb les paraules triades amb molta cura i arrenclerades en ratlles curtes, una recerca d'expressió que té molt d'inspecció en el propi esperit, de mecanisme d'autoconeixement. Dos poetes que potser no s'haurien trobat si no se'ls hagués convocat per a aquest diàleg, malgrat les coincidències bàsiques en molts dels plantejaments. Col·loqui clàssic de poesia.

Publicat al diari *El Punt* el 28 de febrer de 2011

Retorn a Sefarad

JESÚS FIGUERES

Miquel S. Jassans (Alforja, 1937) barreja harmònicament un conjunt d'interessos i de pràctiques ben variats. Diplomàtic en Arqueologia Hispànica, llicenciat en Belles Arts i membre de la Societat d'Onomàstica. Activista de la llengua i de la nova cançó en els anys seixanta. Cofundador del grup de teatre Els Passerells, de l'ateneu Cultural d'Alforja i de la revista *Vent de Serè*. Artista, pintor i professor d'art. Combina la pintura, l'arqueologia, la fotografia l'onomàstica i la toponímia. En l'àmbit de la lletra impresa ha publicat vuit o nou títols, uns quants d'investigació i uns altres de creació.

Amb un bagatge tan extens i dens, el juny del 2010 ens ofereix *Retorn a Sefarad* que, com podeu endevinar, es tracta d'una història de cerca dels orígens d'un jueu sefardí. De nació búlgara, ha fet cap a París passant per Alemanya, per atzars de la història i de la vida retorna a la terra dels seus ancestres del segle xv. Terra situada al Baix Camp, en el triangle comprès entre Alforja, l'Aleixar i la Mussara.

Al final de la novel·la el retorn es concreta en tres personatges: Iosif Avràmof, Marc Salvador i Sofia. El primer és jueu, descendent dels que es van haver d'exiliar al segle xv; el segon, hereu de jueus conversos, l'exili del qual és degut a ser fill de republicà i, per aquest motiu, va haver de marxar del país després de la Guerra Civil, i l'última, exnovieta del Marc, també va haver d'escapolir-se amb la seva família a Veneçuela per fugir de la misèria de la nostra postguerra.

Així, doncs el temps narratiu és extens i estructurat en tres actualitats. La primera va de la puixança de les aljames jueves del nostre Camp de Tarragona fins a la persecució i l'expulsió dels seus habitants. Aquí l'autor juga amb la investigació històrica i fa servir noms reals de jueus d'antany extrets dels estudis sobre el tema de Gabriel Secall, de Valls, entre altres. La segona és la de la Guerra Civil, la postguerra, l'exili, la Segona Guerra Mundial i la persecució dels jueus per part del nazisme. En aquest segon *tempus* es produeix l'encontre entre els pares de Iosif i del Marc, d'Alforja, en un camp de concentració del sud de França. El jueu serva en el pensament les paraules que havien passat de pares a fills sobre el paisatge on havien viscut els seus avantpassats: «una vall de turqueses i maragdes amb unes muntanyes de sang coronades d'or i de marfil». I la tercera part és la cerca i la troballa d'aquella terra només conservada en l'imaginari de l'Avràmf. De tota manera hi ha un nus gordià que no desvetllaré, perquè ja he donat massa pistes sobre el llibre. És la *sukkà* del rei David, la cerca de la qual mourà l'enjòlit de la novel·la i mantindrà un interès el lector per arribar al final del llibre i veure'n el desenllaç. Jo trobo que Jassans en *Retorn a Sefarad* fa una demostració de domini temàtic. Intentaré explicar-me. És evident que el moll de l'os és el retrobament d'una pàtria llunyana per part d'un jueu sefardí —Avràmoz— i, també, del Marc Salvador i de la Sofia, però en un context de més proximitat. Ara bé el temps intern de la novel·la, tan extens, dóna peu a una gran varietat de subtemes: fa que tingui aspecte de novel·la històrica quan parla de les aljames medievals d'Alforja i de l'Aleixar i la convivència entre cristians i jueus; sembla una novel·la testimoni quan, en relat en primera persona, l'Anton Salvador explica l'exili, els camps de concentració a França, l'efecte de la segona Guerra Mundial i la persecució dels jueus; té pinzellades de novel·la d'enjòlit quan se centra en la cerca de la *sukkà* del rei David; hi ha moments que es presenta com un relat d'idees quan, ja al final del llibre, Iosif Avàmof i Marc Salvador estableixen debats ben vius sobre l'anacronisme de les tradicions del poble jueu, sobre la divinitat i la seva transcendèn-

cia, sobre les corrupcions esdevingudes en les religions monoteïstes —jueva, cristiana i musulmana— que, partint del concepte d'un únic Déu, els seus creients s'ha esbatussat de valent al llarg de la història. Així, doncs, una novel·la amb tants ingredients és segur que captarà l'interès del lector, amb el valor afegit que centra l'inicial i el final de la trama en una part del nostre territori, Alforja, l'Aleixar i la Mussara.

Publicat al diari *El Punt* el 7 de març de 2011

Boques en calma

MAGÍ SUNYER

Adrià Targa es va presentar com a poeta amb un llibre d'una maduresa inusual en un poeta de vint anys, *L'exili de Constança*, encara més si considerem que els versos estaven dictats per una història viscuda com a drama dolorós i la joventut del poeta la va saber conduir amb una mesura sorprenent. Passió i forma dominades en benefici de la poesia. Amb aquest començament, de vegades, el segon llibre es resisteix, l'escriptor no sap cap a on encaminar-se, però Adrià Targa ha continuat amb un segon llibre que ha guanyat un dels premis més prestigiosos de la nostra literatura, el Sant Cugat dedicat a la memòria de Gabriel Ferrater. Sembla que el trasbals que recorria el primer poemari ha desaparegut en aquest, i que hi preval l'exercici de la forma. Jo diria que, en terminologia musical, Adrià Targa fa dits i es recrea en el virtuosisme, la contemplació, la natura morta, podríem aventurar que l'artista toca el piano i s'hi delecta perquè no sent una gran necessitat de compondre una simfonia. I el toca molt bé. És un llibre que se situa en l'òrbita de grans mestres, Gabriel Ferrater, Bartomeu Rosselló-Pòrcel i Josep Carner. Els dos primers són déus de la mitologia particular d'Adrià Targa —i no tan sols de la seva, és clar— i el segon ha proporcionat el títol del llibre; el tercer es converteix cada vegada més en referent del poeta jove, potser sense que ell se n'acabi d'adonar. Jo diria que aquestes poesies s'escriuen sota l'advocació del poeta mallorquí però en realitat juguen una mica més el joc carnerià. La segona part del llibre, la que es torna a titular «Boques en calma», perquè la primera està tota sencera ocupada per un llarg poema narratiu d'una contextura absolutament diferent i molt reconeixible: «Mitologia

del zel» segueix el Gabriel Ferrater d'«In memoriam» i del «Poema inacabat», amb homenatges freqüents no gaire dissimulats, de vegades fins a l'extrem de la paròdia. Un poema singular que no té res a veure amb la mesura, l'equilibri i la delicadesa de les poesies de la segona part, un poema estripat, sovint brutal, dionisiac, que vol provocar, això sí, sense perdre el ritme dels decasíl·labs blancs. En canvi, la proposta, la pràctica, de la segona secció té molt de barroca, d'un Barroc al qual Adrià Targa deu arribar a través de Rosselló —potser més el del *Quadern de sonets* que el de la *Imitació del foc*—, el Rosselló que reprenia Vicenç Garcia i que escrivia una tesi sobre Baltasar Gracián, un Barroc molt assumit com a propi, el del formalisme. Jo diria que aquí la lliçó ferrateriana desapareix i que el poeta deriva més cap a enrere, cap al jove poeta Carner, elegant, juganer, sovint intranscendent. Els lleus experiments formals, que quan afecten a les rimes sí que remetent a Garcia i la tradició del segle XVII, molt sovint es contenen en el receptacle formalista per excel·lència: el sonet. Les natures mortes amb figures formen part del mateix univers —«Casa vora el mar»—, de vegades amb el referent cultural, a uns versos o a una pintura —«Les muntanyes de Cézanne». En algunes ocasions, poques, una altra mena d'alè, una ambició diferent, apunta en un vers, i són rars els poemes sencers, com «Misèria» que retornen al to del llibre anterior. Fa l'efecte que el poeta té la necessitat d'escriure poesia també quan no té grans coses a explicar, i ho fa molt bé, connecta amb una de les grans línies de la poesia occidental contemporània, i demostra que tenim un poeta que es pot plantejar molts reptes i escriure poesia de molt diversa mena.

Publicat al diari *El Punt* el 2 de maig de 2011

Una altra Coia Valls

FINA ANGLÈS SORONELLAS

A diferència d'allò que el lector es pugui esperar, no dedicaré aquestes línies a parlar de l'última novel·la de l'escriptora Coia Valls: *La princesa de Jade*, Premi Nèstor Luján de Novel·la Històrica 2010 de la qual ja se n'han fet múltiples i singulars presentacions sinó que les dedicaré a donar a conèixer *L'Ombra dels oblidats* la seva primera novel·la per a xiquets i xiquetes apareguda recentment.

I ho faré, de fet, ho faig, volent remarcar, per començar, aquesta doble dedicació de l'autora a la literatura per a adults i a la literatura per a infants. Entenc que és d'agrair aquesta aportació a l'àmbit d'una literatura d'importància vital però de consideració irregular.

Amb *L'Ombra dels oblidats*, una novel·la per a lectors a partir de deu anys, Coia Valls enceta un nou registre en la seva producció literària, un registre que suma esglaons a l'iniciat fa un temps amb la sèrie els *Contes d'en Liu* adreçats als més petits i al ja esmentat per al món dels adults.

I què trobarà un lector de deu anys a *L'Ombra dels oblidats*? Doncs hi trobarà allò que per a tots ha estat vital en aquesta edat i que també a tots -com passa a qualsevol lector en qualsevol edat- ens agrada de trobar en les nostres lectures: allò que ens digui coses, que ens emocioni, que ens interessi... en definitiva que, negre sobre blanc, ens xucli la mirada, ens impacti el pensament i ens activi les emocions. Això, als deu anys, majoritàriament es diu: AVENTURA! I justament aventura és el que hi ha a *L'Ombra dels oblidats*.

Però, de qui? Doncs dir aventura als deu anys és dir COLLA. I, per tant, a *L'Ombra dels oblidats* hi ha una colla amb un líder volgudament definit, amb el més petit de tots que actua com s'espera que actui, amb més nois que noies, amb una mitja parella, amb l'enjòlit que no pot faltar en tota aventura i -tampoc no pot deixar de ser-hi- un gos: l'Ombra.

Però, per què? Doncs perquè aquest colla —d'aquí la singularitat— va més enllà de viure una aventura pel simple fet de viure-la sinó que 'pendent dels canvis que tenen lloc al seu voltant entenen que el món tecnològic en què viuen deixa de banda moltes de les coses que de debò els importen i decideixen recuperar el rastre dels Oblidats un grup que no accepta la desaparició d'una manera de veure les coses.'

Referint-s'hi, l'autora escriu sobre zones verdes d'arbres tractats químicament: «Us deu semblar un avenç que no canviïn les fulles, que sempre estiguin llents, com acabades de brostar. Tot persegueix la creació artificial d'un paradís immòbil.»

I és que en el nostre món no és tan fàcil de fer entendre que NOU no sempre és sinònim de progrés i que ANTIC no ho és sempre de barbàrie i, sobretot, que no ens hem de resignar a acceptar la desaparició d'una manera de veure les coses que és com dir d'una cultura perquè de cultura, sigui del calibre que sigui, no n'hi ha cap de prescindible.

L'autora ho deixa escrit emprant l'eina que més s'apropa al VIURE, així en majúscules: la literatura. I nosaltres no ens volem estar de proposar-los que coneguin —millor dit— que vulguin fer conèixer als xiquets i xiquetes que els són propers a casa, a l'escola, a la biblioteca... *L'Ombra dels Oblidats*, una nova obra d'aquesta 'altra' Coia Valls.

Publicat al diari *El Punt* el 9 de maig de 2011

Els embolics dels Hoover

JORDI PONS BORONAT

L'escriptor tarragoní Joaquim Biendicho ens està acostumant a què les seves obres siguin reconegudes amb premis literaris. *Els embolics dels Hoover* fou guanyadora del XXII Premi Ciutat d'Alzira, una novel·la en la qual l'autor deixa enrere la mesurada prosa de la seva primera obra, *1937*, i aposta per una de més dinàmica, fresca, dirigida a donar versemblança al plantejament general de l'obra.

Els embolics dels Hoover ens presenta la història de la família Hoover, que, tot viatjant en un creuer de luxe, veu com una de les filles es seduïda per un dels artistes del vaixell, el prestidigitador Melvin. La fugida de la parella provoca un trasbals al pare que vol impedir que la desaparició arribi a oïdes de la seva primera dona i crea un estrofolari equip de rescat entre el qual es troba el barceloní Andreu Ferrer, l'ocasional guia turístic de les joves. La seqüència de la novel·la avança amb la persecució pels ports del mediterrani com Mònaco, Roma, Nàpols, Venècia i finalitza a una Marràqueix esplèndidament evocada.

Ens equivoquem si pensem que l'autor centra la seva aposta literària en una trama al servei d'un relat humorístic. Es clar que una de les pretensions de l'obra és entretenir-nos; Biendicho ja va demostrar en la seva primera novel·la que domina la tècnica de captar l'atenció del lector, però a *Els embolics dels Hoover* ho fa no tant amb les desventures dels personatges com amb la mirada d'aquests sobre el fets i els llocs. A l'obra, fonamentalment, trobem el *desideratum* de l'autor d'abocar l'estudi dels personatges a un primer pla, que ells siguin, amb els seus pensaments, amb

les seves mirades, ocurrencies i rèpliques qui ens descobreixin els uns als altres i les diferents ciutats de l'arc mediterrani.

Aquest propòsit de Biendicho s'arma literàriament escollint la tècnica de dotar els personatges de veu pròpia dins la novel·la. En cada capítol, un d'ells pren les regnes de la narració, però sense juxtaposar visions subjectives sinó ordenant-les temporalment conforme la persecució avança. Així, aquesta disposició no entorpeix la fluïdesa del relat, alhora que s'alterna i equilibra amb la tensió narrativa entre els dos personatges clau de la novel·la: el Sr. Hoover, hipervitaminat patriarca nord-americà, home aglutinador d'una empenta inabastable que ens evoca al MacNamara de la comèdia de Billy Wilder *Un, dos, tres*, i que l'autor contraposa al mandrós Andreu Ferrer, qui, enfront de l'entranyable carrincloneria del milionari, ens aporta unes maneres reposades i un punt de vista irònic.

A *Els embolics dels Hoover* ens trobem amb el creuer de luxe com a cau d'excèntrics i punt de partida de fugides, persecucions, aprenents de detectiu... perquè, en definitiva, navegar sempre ha estat aventura i descobriment, oi?. Una raó perquè s'acostin a la seva lectura el lectors amb ànsia de viatge i aquells que després de patir la sordidesa existencial que David Foster Wallace plasmà a *Una cosa suposadament divertida que no tornaré a fer mai més*, van jurar no agafar un creuer ni que fos en forma de llibre. El viatge amb els Hoover, sens dubte menys tètric que el de Wallace, paga la pena.

Publicat al diari *El Punt* el 30 de maig de 2011

I un cop de vent els despentina

JOSEP IGNASI REVÉS

La forma de ser d'un escriptor es reflecteix, poc o molt, en allò que escriu. Podem endevinar alguns dels atributs —no pas físics— de la persona que escriu a partir del que escriu. També en podem deduir els gustos i aficions, les opinions i fins i tot les idees polítiques.

Al Jesús Tibau se'l veu, a *I un cop de vent els despentina*. No només perquè ell és l'autèntic protagonista de molts dels seus contes —a molts personatges li poso la seva cara, no hi puc fer res—, sinó perquè s'hi reflecteix una infantesa, una formació, un determinat gust per la lectura, la música, la història o el paisatge. Al Jesús el veiem badant al primer conte, que precisament es titula «Badar». Badar, fer el badoc, observar, és el que s'ha de saber fer si un es vol dedicar a escriure. Al Jesús el veiem homenatjant els seus autors preferits, com Gabriel García Márquez a «Poder», a Cristòfol Despuig a «No tengo más que darte» i a Pere Calders a «Homenatge a Pere» i a «Moment històric». Al Jesús el veiem immers en ple procés creatiu a «La revolució» o «L'encàrrec». O declarant la seva admiració pel gènere femení a «Del cel a terra». Veiem un Jesús vitalista a «Saltar», un Jesús somniador a «D'una trista figura», un Jesús funcionari a «Tràmit d'emergència», un Jesús fotògraf a «Massa pes per a unes espatlles». Per cert, llegint aquest últim conte, un se n'adona que retocar fotografies és com escriure. Uns quants retocs a la realitat i la ficció se'ns revela. Tenim, també, un Jesús a qui no agrada el vent que baixa acanalat per la vall de l'Ebre a «Papers que s'endú el vent», ni la pluja massa forta a «Ploure». El Jesús tendre de «Magnetisme», un conte fantàstic, que arriba al cor. El Jesús amic del Josep Igual a «Les pluges d'aquest agost no faran créixer bolets», de les germanes Pallarès a

«Les dones que fan espelmes» i d'un altre Jesús, el Fusté, a «La nit de Sant Llorenç» —pura poesia, la cançó del mateix nom, sobretot quan el Jesús Fusté diu/recita/canta allò de: *Enrogeix la galta/ com un sol que es pon i el batec que falta/ tremolant la pell es desfà silent/ dintre del petó d'un estel d'argent*. El Tibau breu dels últims contes del llibre, que més aviat semblen aforismes llargs. «Fum de records» i «Taques de cafè», pel meu gust, són els millors. El primer, perquè cada vegada que el rellegeixo, hi trobo un matís diferent. El segon, perquè m'hi reconec: jo també vaig ple de taques de cafè. I tenim el Jesús fill de Cornudella de Montsant. És, precisament, en els contes en què parla del seu poble natal, i del paisatge del Montsant, en què el Jesús excel·leix. «Olors», «Venjança», «La cruïlla» o «Rectificar és de savis», ens fan (re)viure una tarda de ball a la Renaixença; jugar a fet i amagar amb la canalla, a boca de fosc, pels carrers de Sant Isidre, dels Pescadors i de la Morera; recórrer les estances del casalot més gran i imponent de Cornudella, i pujar fins a la Trona, a Siurana, i abraçar aquest bellíssim racó dalt del món.

I tenim el Jesús detallista. El Jesús que es fixa en un llapis, un gelat que es desfà, un anell, un cop de vent que despentina, una mosca, una vella càmera de fotos o en les pilotes que cauen del cel. Precisament, en aquest conte, titulat «Quan del cel cauen pilotes», hi trobem unes frases que el defineixen perfectament: «Li agrada caminar sense rumb pels barris vells de les ciutats. Els carrers estrets, l'un darrere l'altre, fan giragonses, com si volguessin despistar-nos i amagar secrets incalculables. Li agrada la vida que respiren, les persianes mig abaixades, les plantes al costat de la porta, una mica de roba estesa en un balcó, la capelleta d'un sant en una raconada i, de sobte, una placeta amb bancs que demanen una mà de pintura. Cada cop gaudeix més d'aquest tipus de bellesa.»

Cada cop gaudeix més, el Jesús, d'aquest tipus d'escriptura. I nosaltres amb ell.

Publicat a *El Punt* el 4 de juliol de 2011

Joc partit: final de temporada

MAGÍ SUNYER

Final de la tercera temporada de Joc Partit. En tres cursos, hi ha passat trenta-cinc escriptors, dels quals només dos dels que havien protagonitzat sessió individual en l'anterior remesa d'activitats han repetit. En conjunt, una repassada sense precedents a l'activitat literària d'aquestes comarques, en una fórmula molt lliure, sense altres condicions prèvies que no siguin la conversa entre dos escriptors. Hi ha hagut de tot, i les dues darreres sessions n'han estat una demostració claríssima. El mes de març, Jordi Agràs i Miquel Jassans ens oferien un diàleg marcat per la proximitat, per l'aferrament a la terra, amb algunes sintonies inesperades, perquè si de Jassans ja sabíem que la dedicació primera és la pintura, desconeixíem la connexió que hi manté, des d'un altre vessant, el novel·lista d'*El Fortuny retrobat*. I si el mes de març va dur al local de la Cooperativa Obrera Tarraconense la relació més directa entre la terra i la literatura, el mes de maig, amb un debat molt més informal entre Aleix Cort i Adam Manyé vam comprovar dues de les vies d'aproximació dels nostres escriptors al terreny de les multiformes avantguardes artístiques. Del formalisme neobarroc d'un Adam Manyé que, alliberat d'obligacions institucionals, va mostrar el seu aspecte més desenfadat, als microcontes i les poesies experimentals d'un Aleix Cort que va lamentar no poder-nos ensenyar alguns dels viodeolits que fa anys que malda per popularitzar. D'un extrem a l'altre en dues sessions contínues, aquest és l'atractiu bàsic d'una proposta que busca l'expressió tan espontània com sigui possible dels escriptors, aquella que potser ens pot explicar d'una altra manera les obsessions bàsiques que acaben conduint a aquest acte estrany i bàsic que és la creació.

Per aquesta raó es respecten les parelles de ball que ho preparen minuciosament —el cas menys freqüent— i les que es presenten sense gairebé conèixer-se, llançades de ple a la improvisació. Així hem tingut uns retrats desiguals d'aquesta col·lecció d'escriptors i n'hem conegut la formació, les preferències, les dèries, les fòbies i, en algunes ocasions, com llegeixen allò que han escrit. La pregunta, després de tres temporades, és: la fórmula, està exhausta aquí i ara o es pot reproduir durant més temps. S'hi haurà de pensar. Una de les virtuts que suposadament havia de tenir aquest sistema tan lliure era que havia d'induir a la participació d'altres escriptors, per debatre, opinar, contradir o simplement escoltar els col·legues. En aquest aspecte, s'ha produït una decepció de les expectatives, sembla que s'ha confirmat aquell tòpic que assegura que l'escriptor és un animal solitari, que desitja que el llegeixin i se l'escoltin però que té poc interès a llegir els coetanis i a escoltar-los. Pocs escriptors han assistit amb regularitat a les sessions, i la majoria de convidats ha expressat l'interès del sistema però no ha acudit a cap altra sessió que a la seva. Sort dels universitaris que hi ha assistit i han fet possible que la platea es veiés plena, perquè si no hi haguessin estat, alguns dies ens hauria caigut l'ànima als peus. I aquest és un dels objectius bàsics de l'experiència: reunir els escriptors amb un focus d'interès que no podia ser altre que la literatura i, en aquest cas, la literatura dels propers. Convindrà reflexionar-hi i, amb l'absoluta evidència que Joc Partit ha estat un èxit de participants actius i passius, sospesar si no cal variar la fórmula abans que envelleixi massa.

Publicat al diari *El Punt* l'11 de juliol de 2011

La princesa de jade: una invitació a emprendre el viatge

LURDES MALGRAT

Amb la novel·la *La princesa de Jade*, l'escriptora Coia Valls, ha obtingut el Premi Néstor Luján de Novel·la Històrica 2010, la seva primera novel·la per a adults. Anteriorment ha publicat el conte infantil *Marea de lletres que maregen* (Barcanova, 2010) i també ha fet una incursió en la novel·la juvenil amb *L'ombra dels oblidats* (Barcanova, 2011). Amb *La princesa de jade*, Coia Valls se'n dona a conèixer en el camp de la narració de viatges. L'acció i les peripècies dels seus herois i antiherois transcorre durant el s. VI i es desenvolupa entre Corint, punt de partida dels seus personatges i la Xina, punt d'arribada. El motiu o motor de la novel·la és la recerca d'un gran secret, el més ben guardat de la Xina: el secret de la seda. El periple dels seus personatges els porta a recórrer la ruta de la seda, de la mà dels monjos nestorians, de monestir a monestir fins a la mateixa Xina. El viatge abraça el període de temps que va des del març de l'any 551 fins al juliol de l'any 552, moment en què l'expedició és expulsada de la Xina. En l'epíleg de l'obra retrobem els personatges, l'abril de l'any 555. És en aquest instant que descobrim el veritable motiu de la novel·la i la consecució de tots els destins o atzars dels viatgers.

La primera part de la novel·la, amb l'agonia de l'emperadriu Teodora com a teló de fons, correspon al plantejament de la història. Es presenten els personatges que viuran la gran aventura del viatge i es dona el context històric que emmarcarà l'acció. Una expedició viatjarà a la Xina per sostreure l'imperi bizantí de la submissió a l'imperi persa en les rutes comercials. Els emperadors

Justinià i Teodora presidiran en tot moment l'escenari i tindran el poder de decidir sobre la vida i la mort dels seus vassalls. Un poder que es deixarà sentir fins i tot després de la mort de Teodora, movent encara els fils d'aquells a qui ha compromès en l'acompliment del seu desig.

El marc històric a *La princesa de jade* dóna motius i personatges reals, que prenen vida i que són analitzats des de la introspecció psicològica a la qual els sotmet l'escriptora; però no és el nucli temàtic de la novel·la, tan sols es tracta d'una excusa argumental. El grup de personatges històrics està format pels emperadors Teodora i Justinià, Belisari —el general de més renom de l'emperador, que és apartat de les seves tasques a causa del recel i la sospita de Justinià i que queda submergit en el ressentiment, esperant—, i Narsès, l'eunuc que substitueix Belisari en el comandament de l'exèrcit.

Aquests personatges de tall historicorealista es barregen amb els personatges de ficció, que són els veritables protagonistes de la història, els periples vitals dels quals responen a la temàtica de fons. La companyia dels viatgers està formada per sis personatges i vuit soldats: Xenós, un teixidor ambiciós i de gran fama a Corint; el seu fill Úrian, aprenent de teixidor, fascinat pels colors i la llum, tot innocència; Fiblas, el fill del ferrer de Corint, amic d'Úrian; Rashnaw, el mestre nestorià que aportarà la veu de la saviesa; Tistrya, el jove deixeble del monjo torturat per la desaparició del seu pare; i Lysippos amb els vuit soldats que representen l'estament militar. Al llarg de la novel·la apareixen altres personatges secundaris, però n'hi ha dos que destaquen pel paper central que desenvolupen a la segona i a la tercera part. Najaah, rescatada per la companyia dels seus perseguïdors, s'afegeix als viatgers. Aquest personatge femení representarà la rebel·lia, la força del caràcter i l'ànima de llibertat. Yu, a la tercera part de la novel·la, és l'element clau per moure l'acció. Es tracta d'un tercer personatge femení, el qual representa l'esperança, el somni, la poesia, la bellesa immaculada.

Tanmateix en aquesta novel·la trobem altres aspectes narratius que transcendeixen el gènere. Quan parlem de *La Princesa de Jade* també estem parlant d'una novel·la d'aventures, en què els viatgers han de superar un seguit d'esculls per arribar a la seva fita, per aconseguir el seu destí. Meravelles del s. VI van passant davant els nostres ulls a la descoberta d'un món inconnegut. Però sobretot estem davant una novel·la de viatges, en la qual la primera part de l'obra és el plantejament de l'expedició. La segona part és el viatge en si, on el paisatge esdevé veritable protagonista i influeix en la vida, els pensaments i les reaccions dels personatges. Finalment a la tercera part ja som a la Xina del sud, a Whuan, a prop d'assolir la fita cobejada.

Ara bé, tot aquest trajecte ha transformat els herois, ha canviat els seus anhels o els ha intensificat, ha modelat els instints vitals. Aquesta idea ens connecta amb una novel·la que amb matisos ens apropa a la novel·la mística o iniciàtica. El viatge com a camí, com a metàfora de la vida. La idea de l'atzar i el destí acompanyen els personatges en una poètica vital. Tots aquests elements vénen acompanyats del món misteriós que van descobrint, dels secrets, sostinguts en la veu de Rashnaw, el monjo, que connecta tota aquesta mística existencial amb la teologia i la idea de déu. El temps és un temps individual per a la creixença o per penetrar en l'infern més pregon. El viatge a *La princesa de jade* és sinònim de vida, d'esperança i de mort.

Publicat a *El Punt* el 25 de juliol de 2011

El llibre d'oracions de Joan Guasch

MAGÍ SUNYER

El títol podria ser «Llibre d'hores», cada unitat podria anar acompanyada d'una miniatura, com les joies bibliogràfiques medievals i no enganyaria a ningú, perquè el *Llibre d'oracions* de Joan Guasch és un llibre d'hores explícit. Es presenta en una esplèndida edició, des de la imatge de la coberta, d'Olga Xirinacs, en primer lloc, escriptora, també música i pintora. Les hores, les accions, del dia transcorren i de cada una se'n vol extreure una sensació, una energia, perquè no desaparegui amb el temps que passa. Després d'una introducció breu en què se centra la paraula clau en l'estructura del llibre, «ritual» —«Cada dia és un ritual, una fina línia de temps pautat per accions irrellevants que, en conjunt, són l'essència de la vida mateixa»—, es desgranen els moments impressionats amb una estructura uniforme: definició del ritual de cada moment, en prosa, i reflexió o divagació lírica, en vers. Un llibre en què domina l'espiritualitat, la de les vibracions que s'escapen dels llibres del prestatge, que constitueixen la saviesa, la de la lectura intensa d'un passatge —«Xuclo l'energia incerta / que un desconegut em regala»—, però també els detalls de la quotidianitat presentats de manera crua, enumerativa, sense retòriques que els disfressin. La lluita entre aquesta prosa de la vida quotidiana i la necessitat de transcendir-la de l'escriptor es manifesta amb aquesta cruesa, en el camí cap a la feina —«No sóc jo. / No sóc jo»—; en l'alliberament de l'hora de plegar; en la vulgaritat de cada dia, que provoca les imaginacions més extraordinàries en el poeta —en l'espera que surtin els xiquets d'escola «Només sento que em creixen arrels en la terra vermella / i que

el meu cos es dissol en la calitja de l'horitzó [...] en tots els cossos de l'univers». És una lluita que es connecta a una font primigènia, als «masos, ara abandonats i derruïts, que s'amaguen en les valls protegides», a una demanda de recuperació del sentit de les coses a través d'un nou arrelament amb «l'energia de la terra», a una esperança que «quan deixem tranquil el planeta, serem capaços de viure a les estrelles». En determinat moment, el domini i l'equilibri desapareixen, l'enumeració s'acosta al caos i tot es precipita cap a una paraula: «Fugir». El contacte amb la pluja retorna, tonifica, i permet recuperar el ritme de la respiració: «Començo a existir», o «recomenço», amb més propietat. Llavors la fusió amb l'ordre còsmic és possible, l'esperit s'ha alliberat d'aquella quotidianitat que ofegava, «Només sóc pols / sobre el planeta / immens», i el dubte total sobre la realitat corpòria apareix: som el que semblam «o el miratge d'una ombra fugissera / del reflex d'un mirall de diamant»? Recomença el dia, recomença el cicle, però no desapareix la connexió íntima amb la natura, amb la pell amiga. La necessitat de reconnectar amb la quotidianitat retorna al desequilibri del plor, però s'ha après una lliçó: «La por és un miratge de la ment, / un pesat i negre vestit» i es compta amb l'essencialització, que no es deixa de tenir present i s'invoca amb la simple estratègia de tancar els ulls, que també pot conduir al somni i al malson. La recerca d'una transcendència en la paraula ben expressada, la dificultat de la bellesa, potser la impotència per expressar-la, els peus clavats al fang. Les absències i l'espera, la imaginació de la mort, l'afany de perduració. I al final, la firma: «canto paraules màgiques per fer fora els esperits malignes».

El setge dibuixat

JOAN CAVALLÉ

Tinc un gat de tres colors, d'Àngel-O. Brunet i Txomin Medrano, Tarragona, Insitu Comunicació SL, 2011. / *1811. El setge de Tarragona*, d'Àngel-O. Brunet, Hugo Prades i Zar, Tarragona, Ajuntament de Tarragona, 2011.

Si el setge de Tarragona de 1811 és el fet històric de la ciutat que més empremta ha deixat a la literatura, alguna cosa de semblant ocorre amb la iconografia que se'n deriva, en aquest cas potser a nivell similar que l'execució del bisbe Fructuós i els seus diaques a l'amfiteatre l'any 259. Poc després de 1811 es publica la sèrie «Los horrores de la guerra», d'autor anònim, en què, amb figures desproporcionades, es pinten els moments més cruels del conflicte, al Pla de la Seu. Durant tot el segle XIX, els llibres d'història sobre l'anomenada Guerra del Francès s'il·lustren amb gravats representatius dels fets. Hi apareixen, entre altres escenes, la presa de l'Oliva, la fugida de la població pel port i, sobretot, la lluita cos a cos al Pla de la Seu, amb dibuixos, entre altres, de Padró, Serra o Castelucho. Amb motiu del centenari, encara, Josep Vázquez Bardina pinta un oli representant, per primera vegada en color, aquesta repetida escena. La historiografia posterior abandona el recurs romàntic al dibuix per il·lustrar els fets del passat. Però, més modernament, la recreació dibuixada dels fets torna a posar-se d'actualitat. Primer va ser en dues històries de Tarragona publicades en versió còmic durant els anys 80-90. La primera (1985), a cura de l'equip Butifarra, en presenta una visió més humorística. En canvi, la segona (1992), amb guió de Mercè

Costafreda i dibuixos de Francesc Masip, n'ofereix una imatge absolutament èpica.

Enguany, el recurs al dibuix per explicar el setge francès de 1811 ha tornat a aparèixer gràcies a dues iniciatives: l'edició d'un conte infantil (per tant, il·lustrat) sobre aquells fets; i la publicació de la història del setge en versió còmic. Totes dues iniciatives tenen com a punt de connexió el fet que el fil de la història ha estat elaborat per Àngel-O. Brunet. Aquest autor, que ja havia tocat d'esquiltllèbit el tema del setge de 1811, a la novel·la *El son de la Medusa* (Metemora, 2003), a través del personatge Ricardu, ara ens n'ofereix dues recreacions diferents, per a públics diferents, totes dues amb dosis d'humor, amb originalitat argumental, però sense apartar-se dels fets històrics. En el conte (*Tinc un gat de tres colors*), adopta un punt de vista actual i es val d'un estratègia poc ortodox, però ben vàlid: un gat supervivent de l'època napoleònica, que va ser espia de Suchet i que ens explica la història. Per fer-ho, compta amb l'acompanyament d'unes ajustades il·lustracions de Txomin Medrano, membre de l'empresa Mènsula, dedicada al disseny gràfic. Medrano crea personatges i espais actuals, però també recrea amb encert els de fa dos segles. Pel que fa al còmic, la seva necessitat de recreació és major, ja que totes les escenes han d'estar dibuixades. L'esforç d'Hugo Prades per documentar-se adequadament és encomiable i els resultats molt gratificants. Brunet, aquí, es val d'una família de refugiats per explicar-nos una història particular (la d'aquesta família), que ens permet, tanmateix, recórrer els escenaris bàsics on van tenir lloc els fets. Sense caure en el to escabrós de les imatges més antigues, però sense amagar la realitat, tant el conte com el còmic ens ofereixen visions noves no només dels fets terribles, sinó també de l'aspecte que la ciutat tenia en aquell temps. Un aspecte que ja no recuperaria mai.

El coit imperfecte: un poemari d'actualitat

LURDES MALGRAT

Òscar Palazón és poeta, narrador i traductor. D'entre les seves obres literàries, destaquen l'*Atlas de la memòria* guardonat amb el premi de poesia La Catalana de Lletres de Catalunya Cultura, publicat l'any 2005; les novel·les, *Un rostre que no és meu*, XVI Premi de Narrativa de l'Ametlla de Mar, publicada el 2008, i *El fotògraf* publicada el mateix any. *El coit imperfecte* és la seva última proposta literària, en aquest cas un llibre de poesia que novament té la facultat de sorprendre'ns. Òscar Palazón és l'escriptor que cerca, que innova contínuament els camins de l'expressió artística, que tiba el llenguatge fins a extreure'n l'essència més pura, més comunicativa. Sota l'aparença del joc ja sigui de la forma, de la grafia, del fonema o de la semàntica, s'hi amaga, però, una anàlisi seriosa de les emocions carregada de lirisme. El joc poètic l'entronca directament amb una tradició moderna, que defuig la forma clàssica per trobar en el trencament de l'esquema poètic un nou estil de poesia. És per aquest motiu que en aquest recull trobem al costat de poemes brevíssims, amb versos curts, meravellosos poemes en prosa. No és la forma el que fa el poema, sinó que el poema dóna la forma amb què s'ha de materialitzar l'emoció, la sensació, o la imatge que el poeta cerca i ens vol transmetre.

El coit imperfecte és sobretot el llibre del desig, un desig expressat a través de l'experiència amorosa, però que sobrepassa en tot moment el fet de l'amor en si. La paraula i el silenci apareixen entrelaçats com les dues cares d'una moneda que sostenen un combat a mort. La tensió entre el mot i el silenci, entre el crit i l'oblit és la bipolaritat a l'entorn de la qual giren tots els poemes del llibre sigui quina sigui la seva formalització. Al mateix temps

que l'estructura temàtica profunda s'estableix amb el joc de contraris per enunciar la matèria del desig; la relació amorosa que s'hi retrata apareix seqüenciada en totes les seves fases amb una mena de progressió aparent de l'experiència de l'amor des del seu inici fins a l'abandó i la posterior enyorança. Tractant-se com es tracta d'un poemari que cerca la contemporaneïtat de l'expressió artística, el lirisme propi de la temàtica amorosa queda encobert per un cert sadisme en el tractament del cos, a través del qual es confegeix la metàfora. L'emoció més sublim, així com el desamor són transmesos gairebé amb el microscopi del metge penetrant en òrgans, vísceres, o necrosis. Així doncs, l'experiència amorosa té com a punt de partida l'experiència física de l'amor, o el desig d'aquesta experiència amb la voluntat del jo poètic de diluir-s'hi, perdre-s'hi o fondre-s'hi. El clam es fa sentir ben agut en uns poemes adreçats a un tu, enaltit, objecte de la passió insatisfeta. L'alternança del jo al tu és un altre dels recursos estilístics recurrents al llarg de tot el poemari. L'autor defineix el jo poètic, els seus anhels i contradiccions, alhora que mostra el tu, una alteritat objecte, causa i conseqüència de la passió, des del desig, l'obsessió, l'enyor, la pèrdua, o l'abandó del jo que reclama l'anihilació, la desaparició o el silenci. Es tracta, doncs, d'un jo poètic que participa de les emocions i sensacions que ens transmeten els versos i que n'és actor. El tu, en canvi, ens és mostrat a través de la mirada i de l'experiència del jo. *El coit imperfecte* té la voluntat de mostrar exactament el que el títol ens proposa, la imperfecció. La relació amorosa queda al descobert amb tota la seva crueltat, esdevenint un miratge, un anhel inabastable de perfecció. D'aquí que el desig emani de tots els poemes com a pedra de toc del desconsol o desassossec del poeta que reclama el silenci com l'estadi de perfecció. L'assoliment d'aquest silenci és l'objectiu que provoca el recorregut per l'experiència humana de l'amor i de la paraula, accions que en definitiva tan sols són imperfectes manifestacions del sublim. Un llibre de poesia que obre camins, proposa preguntes i dona solucions al gran buit existencial de l'ésser humà, a la fissura insadollable dels conflictes eterns de l'ànima humana.

Els 7 pecats revisitats, de Xavier Jové

ÒSCAR PALAZÓN

«¿Para qué escribir entonces? Si todas las historias buenas ya están escritas», diu un personatge de Bernardo Atxaga, just abans que el seu interlocutor contesti: «porque, como dice alguien que no recuerdo, a la gente se le olvidan. Y nosotros, los escritores nuevos, se las recordamos». Efectivament, rere aquesta conversa s'amaga una gran veritat. La història de la literatura —tant en la vessant de la creació com en la de la traducció— està farcida de versions més o menys fidels d'obres ja publicades i de temes que han estat tractats amb anterioritat. El cas que ens pertoca avui, el darrer poemari de Xavier Jové, és paradigmàtic d'aquesta realitat. I és que els set pecats capitals (la supèrbia, l'avarícia, la luxúria, la ira, la gola, l'enveja i la peresa) —o les passions humanes, si sou lectors laics— han estat sempre una font inesgotable d'inspiració per als artistes i els escriptors.

Xavier Jové (Bell-lloc d'Urgell, 1962) publica enguany la seva particular visió d'aquest pilar de la doctrina cristiana —o motors massa habituals de l'ésser humà, si no sou creients. El poeta ja ens avisa des de la coberta del llibre, amb un títol senzill però inequívoc alhora: *Els 7 pecats revisitats*. La seva intenció, per tant, queda palesa des del començament. El que trobarem més endavant és una actualització d'aquests pecats, un reinici de disc dur que els contextualitza dins d'una societat moderna que disposa de telèfons mòbils, cotxes de gamma alta o televisió *pay-per-view*, tres exemples que apareixen en els seus poemes. Però el progrés és una arma de doble fil. Si bé ens facilita la vida i ens la fa més còmoda, també ens pot esclavitzar. Aquesta dualitat és present al

llarg de tot el llibre de Jové. Cada secció en què està dividit –una per a cada pecat— va acompanyada d’una citació del *Catecisme de la doctrina cristiana explicat y adaptat a la capacitat dels noys y noyas y adornat ab moltas estampas*, escrit per D. Anton Claret, Arquebisbe de Cuba, el 1855. Aquesta citació defineix el pecat en qüestió i n’esmenta la virtut corresponent, la qual cosa posa de manifest que l’un no existiria sense l’altra (i a l’inrevés). Així mateix, ens adverteix que la frontera entre tots dos és massa prima i, per tant, relativament fàcil de travessar. A més, per reforçar aquesta tesi, Xavier Jové dissemina pels seus poemes altres recordatoris més subtils mitjançant parelles d’antònims com ara silenci/soroll, donar/rebre, ample/estret o viure/sucumbir.

Un llibre d’aquestes característiques necessita una veu adequada que no el desvirtui, i Xavier Jové ho aconsegueix amb habilitat. Fixem-nos, per exemple, en el primer poema dedicat a la luxúria. La majoria de les formes verbals que hi apareixen (deixem, escoltem, resseguim, enganyem-nos, etc.) són ambigües, és dir, poden pertànyer tant a l’indicatiu present com a l’imperatiu. Això significa que, segons com les interpretem, descriuran un comportament o bé ens exhortaran a comportar-nos d’aquesta manera. Si triem la segona opció, els poemes es convertiran aleshores en petits sermons o pregàries amb un to didàctic i doctrinal ben irònic que ens situarà de nou davant el fràgil equilibri entre virtut i pecat.

Malgrat que Arola Editors no ha inclòs *Els 7 pecats revisitats* a «La imatge que parla», la seva col·lecció de llibres de poesia il·lustrats, la darrera obra de Jové compta amb una col·laboració de Pep Serra, membre de l’estudi Mènsula (juntament amb Txomin Medrano i Albert Cilveti). Es tracta de set composicions fetes amb la tècnica del collage a partir de fotografies i dibuixos amb un aire retro que reflecteixen la doble moral de la societat del segle XXI. Serra també és l’autor de la coberta, on apareix un rellotge amb una esfera amb només set xifres. Una imatge pertorbadora, sens dubte, que ens convida a obrir el llibre i començar a llegir.

El major tresor, de Josep Gironès

JESÚS M. TIBAU

Darrerament he parlat amb molts autors/es que han escrit sobre la Guerra Civil i els anys posteriors, i la paraula silenci sempre apareix. Silenci a les sobretaules de les cases, silenci com a teràpia contra el dolor, silenci com a mostra del terror que encara viu sobre les tovalles. La nostra generació té una missió, transmesa pels nostres pares amb paraules, gestos i, sobretot, amb silencis. La missió de transmetre a les generacions futures aquest horror i aquesta repugnància per la guerra que hem heretat, per tal d'evitar que torni a passar mai més. Un dels autors que està posant fi al silenci és Josep Gironès.

L'autor segueix el mateix estil que a *La cabana* (XIX Premi Literari Vila d'Ascó), amb una narració dels fets alimentada per tota mena d'explicacions sobre la societat de l'època, sobre la seva cuina, sobre les seves tradicions i creences, i sobre altres aspectes que representen un valor afegit de caire històric i antropològic. D'aquesta manera, abunden les frases fetes en aquesta novel·la que avança amb la pastanaga de descobrir el major tresor amagat pels templers en aquelles terres.

Si amb la novel·la *La cabana*, Josep Gironès feia un repàs a la història del seu poble fins als malaurats Fets de la Fatarella durant la Guerra Civil, aquests Fets són el punt de partida de la història que explica a *El major tresor*, que d'una manera o altra es podria prendre com una continuació. D'aquesta manera, l'autor fa el seu homenatge als pagesos assassinats durant els Fets, un homenatge i un record per a dignificar com cal algunes de les moltes víctimes que causà l'enfrontament bèl·lic i social.

La trama se centra en la família de cal Quadro on, per tradició, a l'avi se l'anomena Josepó, al cap de casa Josep, i al fill Josepet. A causa dels Fets, el pare de família es troba entre els morts i Josepet, de forma precipitada, es converteix en Josep. Aquesta acceptació de la responsabilitat es manifesta en un dels fragments que més m'han emocionat, quan el noi carrega la mula amb totes les eines tal com feia son pare: «Josepó va haver de girar la cara, per tal d'evitar que son nét li veiés rajar un parell de llàgrimes que se li esmunyien cara avall.» Aquesta responsabilitat pesarà sobre una llosa a les seves espatlles i marcarà la resta de la seva vida.

Durant la guerra es van perdre moltes vides, i es causaren danys de difícil reparació, però en aquell moment arribava la tasca més feixuga: «Pel davant quedava la gran feinada de posar en producció camps gairebé abandonats, on els esbarzers i les arrelgues es barrejaven amb les deixalles procedents de la guerra: cossos humans i equipaments, metralla i bombes encara per esclatar.» Davant d'aquest panorama, el poble de La Fatarella s'uneix en un objectiu comú: la reconstrucció de la Capella ensulsida per les bombes. En la tasca s'han de trobar cara a cara familiars de les víctimes i còmplices dels assassins; un dolor afegit especialment present en pobles petits. Enmig de tot plegat, uns amics del poble, en col·laboració amb un antic professor, investiguen l'existència d'un tresor ocult a La Fatarella pels templers, segons un vell manuscrit.

La Guerra Civil va dividir els nostres pobles dolorosament, ferint-los gairebé de mort. *El major tresor* intenta demostrar que, amb voluntat i amor, aquesta ferida pot cicatritzar el suficient per permetre la convivència. Aquesta és la gran lliçó del llibre, simbolitzada en la reconstrucció de l'església amb col·laboració de tot el poble, en un moment on la pèrdua de tantes vides humanes només permetia «viure per no deixar-se morir».

Només un fil de llum blanca, de Cinta Mulet

ROSINA BALLESTER

Només un fil de llum blanca de Cinta Mulet posseeix aquells versos ja constituïts en la dedicatòria del llibre, definitoris: demano perdó als meus fills... els quals m'han permès sintonitzar ràpidament amb la seva poesia, que per ésser sincera, no he conegut fins ara. Són d'una delicadesa i d'una llibertat, aquests poemes, que entronquen amb el més pur classicisme de Safo. *Aquest tel que ennuega / la claror de lluna plena...* paraules sonores que fugen del propi vers, d'allò que li seria pertinent, escrit en una altra forma més concreta.

Estructurat en quatre parts, està vertebrat per un tema constant, l'*Absència*; primer poema i fil —valgui la parafrasi— conductor de tot el llibre, *S'estella el pensament / ... / i encara / espero / en la teva absència*. La poeta, doncs, no espera des de l'absència o en l'absència, espera instal·lada en allò que esdevindrà tan sols silenci i que en certa forma *Un fil de llum blanca* il·lumina i enlluerna el seu neguit, impossibilitant rompre'l, pel nostre gaudi, tan sols amb la veu escrita. Aquesta llum absoluta del *Ressol d'agost*. *Miratge. Les dos de la tarda*, rotunditat més fosca que la fosca el migdia mediterrani, on només s'hi pot viure acceptant-t'hi el contrallum d'un cor engegat que cerca *els balcons de la teva casa closa / inestable...* La poesia de Cinta Mulet es llegeix en aquest poemari agombolada per la pintura esplèndida de Toni Torrell i no casualment en el doble ofici d'Albert Ràfols Casamada. De la llarga primera part *Només un fil...* cal destacar-ne el poema que ens remet a Emily Dickinson *As housewives do...* i que Mulet sembla evocar dient, *tot plegant roba / em ve l'esclat / d'aquella*

dimensió sota l'aigua /... / amb peus de silenci, la fosca em diu / que he de tornar. ¿Es tracta d'un homenatge a aquells moments on des de la situació més corrent en la vida d'una dona i només des d'ells emergeix la inspiració? Òbviament Cinta Mulet ja ho ha deixat clar en el seu pròleg, la lluita per través l'aprenentatge elaborar el més mínim gest per donar-li sentit.

No ens podem estendre gaire en les altres parts del poemari per allò de l'espai. La segona part s'enceta amb rotunditat *Sóc innocent* fins arribar al punt quan *es desglacen les paraules / ... / desig de carn / i de noms concrets... / i fingeixes que ets fort / i que pots aguantar-ho / tot*. La tercera part, amb un títol duríssim, «Esquizofrènia», on el llenguatge s'escindeix en una mena de queixa suau però insistent, *de mar amarg / ... / és mal de mar amarg. Vaig muntada / en la meva esquizofrènia*. La quarta i darrera part, «Flors», insisteix en la bogeria, *Fúria que mor / en la fúria /... / de la meva passió*.

No vull passar per alt la simbiosi perfecta que hi ha entre les il·lustracions de Toni Torrell amb la *Mis en abyme* doblement imbricada amb els poemes de Mulet, poemes que també utilitzen aquesta figura retòrica al emprar vocables que pertanyen als primers temps de la seva percepció poètica. Com diu Georges Mourin, *En la suela de nuestros zapatos de niños llevamos nuestra patria lingüística y poética*. Cinta Mulet escriu *Envejo la calma / d'aquell que es creu / arrecerat sota una casa / ... / envejo el tremolí / de la llet / recent deixada / sobre una taula*. I és aquest aiguabarreig que anomenem poesia.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

www.escat.cat

 escat
escriptors del camp de tarragona